

ΤΟΥ ΨΕΛΛΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

EIS

TIN PSYCHOGONIAN TOY ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

MICHAELIS PSELLI

COMMENTARIUS

IN PSYCHOGONIAM PLATONICAM.

(Ex editione Caroli Guilielmi Linder, Upsaliensis.)

ARGUMENTUM LIBRI.

In prima parte cum de duobus illis rerum generibus disputatur, quorum alterum « est sempiternum, constans, omnis expert vicissitudinis, nec unquam ortum, alterum, quod habet ea quæ subjecta mutationis vicissitudini atque generata sunt (a), » ex quibus generibus componitur animæ harmonia, tum inde ab ipsis suis initiis ea repetitur numerorum proportionibus declarata ac descripta harmonia, ad quam tota exigitur animæ mundanæ fabricatio (b). Accedit inversa quædam atque immutata harum rerum interpretatio (c). In secunda harmoniam illam solis numerorum proportionibus persequitur. In tertia duorum illorum orbium, circuli æquinoctialis dico et zodiaci, descriptio, ad eandem, quam in prima parte allegoricam, ut aiunt, sententiam revocata. In quarta denique parte semitonii sumendi lex et regula constituta. His in rebus enarrandis Psellus auctorem secutus est Proclum Diadochum, philosophum illum inter Neoplatonicos, qui vocantur, eminentem. Ejus sententiis pro suis sæpenu-mero ita usus est, ut multis locis ipsa verba Procli transcriberet. Vides igitur in Psello prorsus eandem Platonicæ rationis perturbationem et confusionem, quam apud Neoplatonicos illos, qui cum Platonis doctrinam ad suarum voluntatum similitudinem revocarent, tum ad ea, quæ Platonis erant, explicanda adhibebant verba Aristotelis, ita ut mirum in modum omnia inter se permutata sint et perversa.

(a) Psell. Psychog. I, § 3.

(b) Psell. Psychog. I, § 5 sqq.

(c) Psell. Psychog. I, § 12 sqq.

COMMENTARIUS

IN PSYCHOGONIAM PLATONICAM.

A'.

α'. Τὸ μὲν λεγόμενον ἔστιν, ὅτι οὐ μάτην ἢ τῶν ἐφεξῆς λόγων εὐρεσιε ἡμῶν μεμηχάνηται τοῦ πρότερου

I.

1. Dictum quidem est, non temere a nobis concinnatam esse perpetuæ de relatione ad aliquid dispu-

tationis compositionem, ostendique, omne augendorum in numeris habitum principium æqualitatem esse, propterea quod ex illa omnes habitus oriuntur ad eamque extremam resolvuntur; quæ quidem definitio principiorum est, sed utilem eam nobis esse et ad vitæ usum et ad ipsius philosophiæ contemplationem. At hæc, inquit, commentatio quid proficit? imo et ad Platonis de animæ procreatione doctrinam et ad intervalla harmonica exponenda et explicanda. Intervallum autem harmonicum est a voce ad vocem migratio ictus, velut a graviore ad acutiorem vel ex contrario. Vox enim est certa quædam unius chordæ resonantia; qui vero in ratione diesis vel semitonii vel toni a chorda quadam efficitur ad proximam transitus, sive ad graviora fit sive ad acutoria, intervallum appellatur, idemque modulatio. Ex modulationibus systema ortum: quarum quidem ex tribus conjunctis intervallum quaternarium constat (diatessaron), ex quatuor autem quinarium (diapente), eorumque prius in sequitertia ratione versatur, in sesquialtera posterius: quæ ipsæ primæ et simplices consonantiæ (symphonix) apud musicos vocantur: ex quaternario autem et quinario intervallum componitur septem vocum intervallum (diapason), quod in dupla ratione cernitur. Quidquid tum vocis convenientiæ tum unisonum systema appellatur, systema sine obstaculis (dissonantiis) est, sincerissimumque cantum habet. Eodem modo reliqua systemata, ne omnia persequamur, quoniam de hac re

2. Sesquitertium igitur intervallum in genere diatonico (siquidem tria sunt modulationum genera: enharmonium, chroma, diatonum) in semitonium (semitonium autem, quod dicitur, non vere illud quidem semitonium est, sed limma) atque in tonos dispartitur, ita ut in semitonium et duo deinceps tonos genus diatonicum dividatur. Tonus autem sesquiclavæ ratione constat, isque in illud limma, quæ quidem minor toni particula est, et apotomen, quæ est major, discedit. In genere autem enharmonio id diesin et diesin et duo simul sonos (quaternarii intervalli) ratio describitur, in chromate vero in semitonium et semitonium et tria simul semitonía.

(1) Τὸ πρὸς τι ποσὸν ἴδεν φερε esse atque id quod *relationem ad aliquid* vocat Quintilianus (Inst. Or. 8, 4, 21), vel, ut verius dicam, *modum relationis ad aliquid*, apparet eum ex hoc loco tum ex Procli Comment. in Timæum Plat. pag. 213 v. 36 sqq. (ed. Basil. 1534): Καὶ ἀριθμητικὴν ἔρα καὶ γεωμετρικὴν αὐτὴν ῥητέον (int. ψυχικὴν οὐσίαν), ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀριθμητικὴ ἐστίν, ἔχει καὶ τὴν ἀρμονικὴν ὁμοῦ κατ' οὐσίαν· τὸ γὰρ πλῆθος ἡρμωμένον ἐστὶ τὸ ἐν αὐτῇ καὶ ἐν ταύτῃ τὸ τε καθ' αὐτὸ καὶ τὸ πρὸς τι ποσὸν συνείληφεν. Cæterum ex tota hac, quæ § 1 continetur, verborum complexione apparet, alterum ante hoc opus a Psello conscriptum esse, in quo de *relatione ad aliquid* sive de proportione quærebatur. Incertum est, fueritne ejusmodi fere opus, quod in Διδασκαλίᾳ παντοδαπῇ, libro Pselliano (cap. 59, supra col. 725), Τίνι διαφέρει ἀρχὴ καὶ στοιχεῖα inscribitur, an aliud huic simile, quod aut communi librorum antiquorum strage perierit aut etiam nunc in bibliothecis lateat. LINDER.

Α τι ποσοῦ (1), καὶ δείκνυται, ὅτι ἡ ἰσότης στοιχείων ἐστὶ τοῦ παντοῦ τῶν ἐν ἀριθμοῖς σχέσεων πληθυσμοῦ, διότι ἐξ αὐτῆς πάσαι αἱ σχέσεις γεννιῶνται καὶ εἰς αὐτὴν ἐσχάτην ἀναλύονται, ὅπερ ὅρος στοιχείων ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πρὸς πραγματικῶδη καὶ φιλόσοφον ὄντως θεωρίαν χρησιμεύει ἡμῖν· τίνα δὲ εἶναι, Εἰς ἃ ἡμῖν ἡ παρούσα χρησιμεύει θεωρία, λέγεις; εἰς τε τὴν Πλάτωνος ψυχολογίαν καὶ εἰς τὰ ἀρμονικὰ διάστηματα. Ἔστι δὲ ἀρμονικὸν διάστημα ἡ ἀπὸ φθόγγου εἰς φθόγγον μετάβασις τῆς πληγῆς, οἷον ἀπὸ τοῦ βαρυτέρου εἰς τὸ ἑξύτερον, ἢ τὸ ἀνάπαλιν. Φθόγγος γάρ ἐστὶν ἡ τῆς μιᾶς χορδῆς ποιὰ τις ἀπήχησις. Π δ' ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὴν ἑφεξῆς καὶ διάφορος αὐτῇ κατὰ βαρύτητα ἢ ἑξότητα ἐν λόγῳ διεσπασίῳ ἢ ἡμιτονασίῳ ἢ τονιασίῳ μετάστασις καλεῖται διάστημα τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐμμέλεια. Ἐκ δὲ τῶν ἐμμελειῶν τὸ σύστημα ἐκ τριῶν μὲν τὸ διὰ δ', ἐκ τεσσάρων δὲ διὰ ε', καὶ τὸ μὲν διὰ δ' ἐν ἐπιτρίτῳ, τὸ δὲ διὰ ε' ἐν ἡμιολίῳ λόγῳ συνεστῶς, αἱ καὶ πρῶται καὶ ἀπλαῖ συμφωνίαι καλοῦνται παρὰ τοῖς μουσικοῖς· ἐκ δὲ τοῦ διὰ δ' καὶ διὰ ε' ἡ διὰ πασῶν σύγκειται, ἐν διπλασίῳ λόγῳ θεωρουμένη. Ἦτις καὶ ὁμοφωνία καλεῖται καὶ ὁμόφωνον σύστημα, σύστημα ἐκ ἐναστημάτων (2) μέρος ἔχον κατακορέστατον. Καὶ ἑφεξῆς τὰ λοιπὰ συστήματα, ἵνα μὴ πάντα ἐπεξέρχωμαι, ἐπεὶ οὐδὲ περὶ τούτων νῦν πρόκειται λέγειν, ἀλλὰ ὅσον ἐνδείξασθαι τὰ λεγόμενα.

β'. Καταδιαιρεῖται οὖν τὸ ἐπίτριτον ἐν μὲν διατονικῷ γένει [τρία γὰρ τὰ ἐναρμόνια γένη, ἐναρμόνιον, χρώμα καὶ διάτονον] εἰς ἡμιτόνιον [ἐστὶ δὲ τὸ λεγόμενον ἡμιτόνιον οὐ κυρίως ἡμιτόνιον, ἀλλὰ λεῖμμα] καὶ τόνον, ἤγουν εἰς ἡμιτόνιον καὶ δύο τόνους ἑφεξῆς τὸ διατονικὸν διαιρεῖται. Ὁ δὲ τόνος ἐν ἐπογοδίῳ συνίσταται λόγῳ, διὰ τοῦτο δὲ οὐκ ἐστὶ τὸ λεγόμενον λεῖμμα (3) ὑπερ ἐστὶ τὸ ἔλαττον τμήμα τοῦ τόνου, καὶ τὴν ἀποτομήν, ὅπερ ἐστὶ τὸ μείζον. Ἐν δὲ τῷ ἐναρμονίῳ εἰς δίσιν καὶ δίσιν καὶ δίτονον· ἐν δὲ τῷ χρώματι εἰς ἡμιτόνιον καὶ ἡμιτόνιον καὶ τριημιτόνιον καταδιαιρεῖται λόγος.

(2) Σύστημα ἐκ ἐναστημάτων. Hæc verba, quamquam non satis intelligi possunt, habent tamen quomodo restituantur. Quod ostendit vox illa ἐκ. Quæ si Pselli esset, profecto ἐξ scriberetur. Quid? si a librario aliquo attenuata et quasi detruncata fuit ita, ut pro ἐκτὸς legenda sit? Ego vero credo LINDER.

(3) Διὰ τοῦτο — λεῖμμα. Mirum quantum hic corruptus est locus, cujus emendandi quædam ratio inita est ab eo qui, plurium verborum lacunam hic esse ratus, in margine cod. ms. hoc edidit emendationis specimen: διὰ τοῦτο δὲ οὐκ ἐστὶ (forte: ἡμιτόνιον) τὸ λεγόμενον λεῖμμα forte: ὅτι ὁ τόνος διαιρεῖται εἰς τὸ λεῖμμα), ὅπερ, etc. Qua in re tamen haud scio an justo plus videre sibi visus sit is qui hoc conjectura assecutus est. Sed fieri potuit, ut hoc modo scriberet Psellus: διαιρεῖται δὲ οὕτως εἰς τὸ λεγόμενον, etc. Quod certe universæ verborum continuationi respondet, quare ad hanc emendationem conversionem nostram accommodare non dubitavimus. LINDER.

γ. Εἰς ταῦτα οὖν τὰ ἀρμονικὰ διαστήματα ἢ **A** μέθοδος τῆς εὐρέσεως τῶν ἐφεξῆς ἐπιμορίων συμβάλλεται λόγων· εἰπέ δὲ διαστήματα, ἀλλ' οὐ συστήματα, ἵνα τὴν στοιχειωδέστατην σχέσιν τῶν ἑναρμονίων λόγων, καὶ ἐξ ὧν ἄλλαι σύγκεινται σχέσεις· δηλώσῃ. Εἰς ταῦτα γοῦν, ὡς εἴρηται, καὶ εἰς τὴν τοῦ Πλάτωνος συμβάλλεται ψυχογονίαν. Θεωρεῖ γὰρ ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ τῆ διαλόγῳ τὴν ψυχὴν ἀπλῶς ἐκ τοῦ δημιουργοῦ γενομένην νοῦ, καὶ οὐ κατὰ χρόνον, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν· καὶ γὰρ ἐν τῷ Φαίδρῳ (4) ἀγέννητον καὶ ἀνώλεθρον αὐτὴν δείκνυται, ὥστε τὴν κατ' οὐσίαν αὐτῆς ἀπὸ τῶν νοητῶν αἰτίων πάροδον γένεσιν λέγει τῆς ψυχῆς. (5) Ἔστι γὰρ τῶν ὄντων τὰ μὲν νοητὰ καὶ ἀγέννητα, τὰ δὲ αἰσθητὰ καὶ γενητὰ, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων νοητὰ καὶ γενητὰ. Ἐὰ μὲν γὰρ ἔστιν ἀσύνθετα πάντα καὶ ἀμέριστα καὶ διὰ τοῦτο ἀγέννητα, τὰ δὲ σύνθετα καὶ μεριστὰ καὶ διὰ τοῦτο γενητὰ, τὰ δὲ ἐν μέσῳ τούτων νοητὰ καὶ γενητὰ, ἀμέριστὰ τε ὄντα καὶ μεριστὰ τὴν φύσιν ἀπλᾶ τε καὶ σύνθετα τρόπον ἕτερον. Ἄλλη οὖν ἡ ἐπὶ ψυχῆς γένεσις, καὶ ἄλλη ἡ ἐπὶ σώματος· ἡ μὲν προτέρα καὶ πρεσβυτέρα, προσεχέστερα γὰρ ἔστι τῷ πάντων δημιουργῷ, ἡ δὲ δευτέρα καὶ νεώτερα, πορρωτέρῳ γὰρ ἔστι τῆς μιᾶς αἰτίας. Οἶδε γὰρ ὁ Πλάτων οὐ μόνον ἐπὶ σωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ψυχῶν χώραν ἔχουσαν τὴν γένεσιν, καθόσον καὶ αὐταὶ χρόνου μετέχουσιν· καθὼς καὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ φησὶ διὰ χρόνου θεᾶσθαι τὸ ὄν αὐτάς. Πᾶσα γὰρ ἡ μεταβατικὴ κίνησις, κἂν ἀσωμάτων ἔστιν οὐσιῶν ἐνέργεια, συνεζευγμένον ἔχει τὸν χρόνον αὐτῆ· καὶ γὰρ ἡ ψυχὴ μεταβατικῶς τοὺς ὅρους νοεῖ, καὶ κατὰ μὲν τὰς ἐνεργείας χρόνου μετάληψιν, κατὰ δὲ τὴν οὐσίαν αἰῶνι συν- **C** τέτακται. Θεωρεῖται γὰρ ἐν τῇ ψυχῇ οὐσία καὶ δύναμις καὶ ἐνέργεια· καὶ ἔστιν αὕτη ἐκ τῶν γενῶν τοῦ ὄντος συγκειμένη, οὐσίας, ταύτου, θετέρου.

positus sit, secum conjunctum habet tempus, namque anima transeundo terminos (sibi constitutos) sentit, et si ad efficientiam (sive actionis veritatem) spectamus, temporis societatem habet, si ad essentiam, adjuncta aeternitati est. In anima enim cernitur essentia et potentia (sive vis atque indoles) et efficiencia, ac constat hæc quidem ex generibus ejus, quod est, *Essentia, Eodem, Altero.*

δ. Ἄλλὰ γὰρ τριφυτὴ τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν ὁ Πλάτων ὀρεῖ. Ἄλλη γὰρ ἔστιν ἡ ὑπαρξίς αὐτῆς· καὶ ἄλλη ἀρμονία ἢ ἐν αὐτῇ, καθ' ἣν τὸ οὐσιώδες αὐτῆς συνέχεται πλῆθος, οὔτε μιᾶς οὐσίας οὐσίας, ὡς ὁ νοῦς, οὔτε εἰς ἀπειρον διαιρουμένης, ὡς τὸ σῶμα μετ' αὐτὴν, ἀλλ' εἰς πλείω μὲν οὐσιώδη μέρη, ἐξ ὧν ἔστι, **D** πεπερασμένα δὲ καθ' ἀριθμὸν, ὧν πλείω εἶναι μέρη ψυχῆς ἀδύνατον, μηκέτι διαιρετῶν ὄντων εἰς ἄλλα

3. Ad illa igitur harmonica intervalla explicanda confert superparticularium proportionum invenendarum via et ratio (intervalla dico, non systemata, ut harmonicarum rationum et habitus quam maxime elementicius ac simplex declaretur, et cognoscantur ii ex quibus chteri [habitus] constant) : ad illa igitur et ad Platonis de animæ procreatione doctrinam (psychogoniam) explicandam confert. Enimvero Plato ille in dialogo qui Timæus inscribitur, sic statuit, animam a mente illa opifica rerum et procreatrice simpliciter ortam esse, neque id ab uno temporis principatu, sed ad essentiæ rationem : in Phædro enim dialogo non creatam eam esse ostendit nec interituram, ita ut eum, qui ad essentiæ rationem fiat, animæ ex causis intelligibilibus egressum generationem animæ intelligat. Eorum enim, quæ sunt, alia et mente comprehenduntur neque ullo generata sunt ortu, alia sensibus subjecta sunt et ortum habent, alia inter duo illa quasi medium tenentia et intelligibilia sunt et generata. Eorum enim partim neque conjuncta sunt et individua ob eamque rem sine ortu, partim conjuncta et dividua eamque ob causam generata; in medio autem consistunt ea, quæ et intelligibilia sunt et orta, quæ et individua sua natura sunt et dividua, quæ cum simplicia tum vario modo composita. Alia igitur in anima est generatio, alia in corpore : una prior et antiquior, quippe propior hujus universitatis effectori, altera autem posterior et recentior, utpote ab una illa causa remotior. Ac vidit sane Plato, non in corpora solum cadere generationem, sed in animas etiam, quatenus ipsæ temporis participes sint : quæ eadem in Phædro dialogo per tempus intueri dicuntur id, quod est. Omnis enim transitivus motus, etiamsi in incorporalium naturam efficiencia po-

4. At enim triplicem putat Plato animæ essentialiam. Alia est enim substantia ejus, alia harmonia, qua essentialis ejus multitudo continetur : quandoquidem nec una est essentia, sicut mens, nec in immensum discedit, ut corpus post illam (i. e. ab illa secretum), sed in plures, ex quibus fit, partes essentialis numerorumque ratione conclusas, quæ quoniam amplius dividi nequeunt, nequaquam pau-

(4) Ἐν τῷ Φαίδρῳ. Perperam hoc Psellus : in Phædro dialogo enim Plato de anima disserens pag. 245. D., sic loquitur : Εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ἀρχῆ γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἀρχῆ γίγνοιτο. Ἐπειδὴ δὲ ἀγέννητόν ἐστι, καὶ ἀδιάφθορόν αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι. Et p. 246. A. : Ἐξ ἀνάγκης ἀγέννητόν τε καὶ ἀθάνατον ψυχὴ ἂν εἴη. At vero in Timæo dialogo hæc verba leguntur pag. 51. E. sq. : Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ὁμολογητέον ἐν μὲν εἶναι τὸ κατὰ ταῦτα εἶδος ἔχον ἀγέννητον καὶ ἀνώλεθρον. In hunc errorem Psellus inductus est ab eo, quem auctorem secutus est, Proclo, ut in Tim. p. 175, v. 30 sqq., Ἔστι δὲ — inquit γένε-

σις ἐπὶ τῆς ψυχῆς οὐχ ἢ κατὰ χρόνον· ἀγέννητον γὰρ καὶ ἀνώλεθρον εἰδείξεν ἐν Φαίδρῳ τὴν ψυχὴν. Ejusd. p. 172, v. 21 sqq. Διὸ καὶ ὁ ἐν Φαίδρῳ Σωκράτης ἀγέννητον αὐτὴν ἅμα καὶ γενητὴν ἅμα καὶ αὐτοκίνητον ἔλεγεν. Cæterum de universa hæc re cfr. ea quæ idem Proclus disputat in Tim. pag. 69. v. 51 — p. 73 v. 50. Ejusd. ib. p. 174. v. 51 sqq. LINDER.

(5) Inde ab initio hujus § ea quæ sunt apud Procl. Comm. in Tim. p. 175, v. 32 sqq., ad verbum expressa Psellus transcripsit, ita ut non prius quam in insequenti § ab his verbis : οἶδε γὰρ, etc., est exorsus, sui juris esse incipiat. LINDER.

ciores possunt esse animæ partes, quod quidem apparebit, cum confecta erit harmonicarum proportionum descriptio: alia denique forma ejus est; et hæc omnia inter se alia aliis insunt. Nam cum substantia multitudinem apte compositam cohibet, quippe quæ nec expers multitudinis sit, nec multitudinem solam, sed secum ipsam concordem contineat, tum harmonia et ipsa essentialis est, capax essentialis et formam efficiens: ex qua ipsa demonstratur, quemadmodum aut harmoniæ temperatione contineatur anima aut non contineatur. Primum enim anima in essentialiam et potentiam et efficientiam discedit, deinde, ut dictum est, in substantiam, harmoniam et formam essentialiam, tum vero substantia in essentialiam, idem, alterum. Atque hæc quædam quasi divisio animæ non est divisio illa quidem, sed explicatio, ut quæ ab animæ compositione ad ejus ipsius, quod est, genera simplicia procedat. Quibus ex generibus ejus, quod est, primum quidem consistit in intelligibilibus atque immobilibus formis, alterum in animis, in corporibus autem postremum. Quare Plato in Timæo suo primum quidem, ut ipsius est sententia, cæli animam, quam eandem animam rerum universitatis appellat, utriusque in prima generum mixture primi crateris: craterem dicens vitalem illam et substantialera rerum opificis animæ vel animalis vitæ potentiam; tum vero humanam quoque animam generari affirmat, videlicet altera, ut ait, mixture (procreata) ex iisdem generibus, quod est, inferioribus. Hoc modo enim dicit: « iterumque in eundem craterem, in quo universitatis animam temperatam permiscuerat, superioris temperationis reliquias miscendo infudit (Deus summus) eodem fere modo temperatas, necdum tamen sinceras » (« necdum tamen sinceras » eas appellans, non informes [difficiles], immobiles, implacabiles), sed ad geneticam vergentes naturam.

5. Talis fere universe et probabiliter, ut paucis rem expediam, Platonis definitur de animæ procreatione doctrina. Qui cum talem animæ mixturem temperatam esse dicit a mente illa divina, quæ Alterius naturam, a mixture, ut ait, alienam (siquidem natura ejus ad discernendum et dividendum proclivis est ab eaque processus [et quasi per gradus quosdam ascensiones] ac multiplicationes proficiscuntur), adjuncta essentiali, cum Eodem commiscebat et ex tribus fecerat unum, tum rursus [quasi in scenam] inducit hoc totum. Totum illud, quod mixturem vocabat, in ea, quæ decuit, quorum quodque et ex eodem et altero et essentiali temperatum erat, membra divisit. « Fuit autem talis illa partitio. Unam principio partem detraxit ex toto: secundam autem primæ partis duplam: deinde tertiam, quæ esset secundæ sesquialtera, primæ tripla: deinde quartam, quæ secundæ dupla esset: quintam, quæ tertiæ tripla: tum sextam et viginti partibus antecederet primæ. »

(6) Διαιρείται γὰρ... προχωροῦσα. Divisiones istas vel potius *explicationes* animæ si quis Platoni

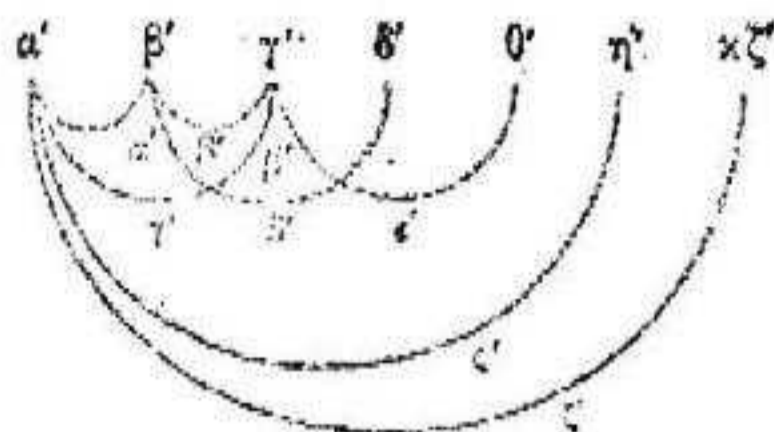
τῶν μερῶν αὐτῆς, ὡς ἔσται δῆλον ἐν διαιρέσει τῶν ἀρμονικῶν λόγων αὐτῆς. Καὶ ἄλλο τὸ εἶδος αὐτῆς καὶ πάντα ταῦτα ἐν ἀλλήλοις ἐστίν. Ἡ τε γὰρ ὑπαρξίς ἔχει μεθ' ἑαυτῆς τὸ ἡρμοσμένον πλῆθος, οὐ γὰρ ἐστὶν ἀπλήθυντος, οὐδέ γε πλῆθος μόνον ἔχουσα, ἀνάρμονον δὲ, καὶ ἡ ἀρμονία δὲ οὐσιώδης ἐστὶ καὶ αὖτη, συνεκτικὴ καὶ εἰδοποιὸς τῆς οὐσίας, ἀφ' ἧς καὶ δείκνυται, πῶς μὲν ἐστὶν ἀρμονία ἡ ψυχὴ, πῶς δὲ οὐ. (6) Διαιρείται γὰρ ἡ ψυχὴ πρῶτον μὲν εἰς οὐσίαν καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν· ἡ δὲ οὐσία, ὡς εἴρηται, εἰς ὑπαρξίν, ἀρμονίαν καὶ εἶδος· ἡ δὲ ὑπαρξίς εἰς οὐσίαν, ταύτῃ, θάτερον. Αὕτη δὲ ἡ δοκοῦσα διαίρεσις τῆς ψυχῆς οὐκ ἐστὶ διαίρεσις, ἀλλὰ ἀνάλυσις, ὡς ἀπὸ συνθέτου τῆς ψυχῆς εἰς τὰ ἀπλᾶ γένη τοῦ ὄντος προχωροῦσα. Ταῦτα οὖν τὰ γένη τοῦ ὄντος πρότερον μὲν ἐστὶν ἐν τοῖς νοητοῖς καὶ ἀκίνητοις εἶδεσιν, δεύτερον δὲ ἐν ψυχαῖς, ἑσχατόν δὲ ἐν σώμασιν. Γένεσιν οὖν ψυχῆς ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ πρῶτα μὲν τῆς τοῦ οὐρανοῦ λέγει ψυχῆς κατὰ τὸ ἑαυτοῦ δόγμα, ἣν καὶ τοῦ παντός λέγει ψυχὴν, ἐν τῷ πρώτῳ μίγματι τῶν γενῶν ἐν τῷ κρατῆρι· κρατῆρα λέγων τὴν ζωογόγον καὶ ὑποστατικὴν τῆς ψυχῆς ἢ ψυχικῆς ζωῆς τοῦ Δημιουργοῦ δύναμιν· δεύτερον δὲ καὶ τὴν ἀνθρωπεῖαν ψυχὴν γενέσθαι λέγει, ἐν τῷ λέγειν ἐν τῷ δευτέρῳ κράματι ἐκ τῶν αἰτίων μὲν γενῶν τοῦ ὄντος, ὑφειμένων δὲ. Λέγει γὰρ οὕτως· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν πρότερον κρατῆρα, ἐν ᾧ τὴν τοῦ παντός ψυχὴν ἔμισγε κεραυνός, τὰ τῶν πνέσθην ὑπόλοιπα κατεχεῖτο μίσγων τρόπον μὲν τινα τὸν αὐτὸν ἀκήρατα δὲ οὐκέτι (λέγων) † (ἀκήρατα δὲ οὐκέτι λέγων, ἀντὶ τοῦ ἄπροσπα καὶ ἀκλινῆ καὶ ἀμείλικτα) ἀλλὰ πρὸς τὴν γενεσιουργικὸν ἀπονεύοντα φύσιν.

ε'. Καθόλου μὲν οὖν καὶ ἐμφατικῶς ὡς ἐν βραχέσιν εἰπεῖν, ἡ τοιαύτη τοῦ Πλάτωνος ἐστὶ ψυχογονία. Τοιοῦτον οὖν τὸ κράμα τῆς ψυχῆς εἰπὼν συγκεκρισθῆναι παρὰ τοῦ δημιουργοῦ νοῦ, μινύοντος τὴν τοῦ θατέρου φύσιν, εὐσμίκτον, ὡς φησὶν, οὐσαν (διακριτικὴ γὰρ καὶ διαιρετικὴ καὶ προῦδων καὶ πολλαπλασιασμῶν ἐστὶν αἰτία ἡ φύσις αὐτοῦ) τῷ ταύτῃ μετὰ τῆς οὐσίας καὶ ἐκ τριῶν ἐν ποιησαμένον, ἐπάγει πάλιν ὅλον τοῦτο, ὅλον τὸ μίγμα λέγων· μοίρας ὅσας προσῆκε διένειμεν, ἐκάστην δὲ ἐκ τῶν ταύτου καὶ θατέρου καὶ τῆς οὐσίας μεμιγμένην. Ἦρχετο δὲ διαιρεῖν ὧδε· μίαν ἀφείλε τὸ πρῶτον ἀπὸ παντός μοῖραν, μετὰ δὲ ταῦτα ἀφήρει διπλασίαν ταύτης, τὴν δὲ αὖ τρίτην ἡμιολίαν μὲν τῆς δευτέρας, τριπλασίαν δὲ τῆς πρώτης, τετάρτην δὲ τῆς δευτέρας τριπλῆν, πέμπτην δὲ τριπλῆν τῆς τρίτης, τὴν δὲ ἕκτην τῆς πρώτης ὀκταπλασίαν, ἐβδόμην δὲ ἑπτακαιεκοσιπλάσιαν τῆς πρώτης.

octuplam primæ, postremo septimam, quæ septem

tanquam invito tributæ esse censet, id suo quodam jure facere videtur. Profecto in iis non Platonismus

ζ'. Αὕτη γοῦν ἡ εἰς τὰ μείζω διαίρεσις τῆς ψυχῆς. Διήρηται γὰρ οὕτω κατ' ἀριθμὸν οὐσιώδη εἰς ἕρους ἑπτὰ· α', β', γ', δ', θ', η', κζ', λόγους δὲ ὡσαύτως τῶν ἐπιχειμένων ὄρων· ἕνα μὲν τὸν τῆς δευτέρας πρὸς τὴν πρώτην, δύο δὲ τῆς τρίτης πρὸς τὴν δευτέραν καὶ τὴν πρώτην, ἕνα δὲ τῆς τετάρτης πρὸς τὴν δευτέραν, καὶ ἕνα τῆς πέμπτης πρὸς τὴν τρίτην, καὶ δύο τῆς ἕκτης καὶ τῆς ἑβδόμης πρὸς τὴν πρώτην· ὡς εἶναι τὴν ψυχὴν ἑπταδικὴν (7) κατὰ τε τὰ

μέρη καὶ τοὺς τῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα λόγους, καὶ συμβαίνει, ταύτην ἑπταμερῆ καὶ ἑπτάλογον καὶ ἑπτάκυκλον εἶναι. Κύκλοις γὰρ εἰκόασιν οἱ τρεῖς ἐπιτροπτικοὶ ὡς τριαδικοὶ ὁ γ', ὁ θ', ὁ κζ', καὶ οἱ δύο ἰσάκις ἴσοι ὁ δ' καὶ ὁ θ', καὶ οἱ δύο ἰσάκις ἴσοι ἰσάκις ὁ η' καὶ κζ'· οὕτως οὖν καὶ ἑπτάκυκλος· ἡ γὰρ μονὰς ἐστὶν ὁ δημιουργὸς νοῦς, ἡ δὲ ψυχὴ πρότερον ἀπὸ τοῦ νοῦ προϊούσα, ἑβδομάδος ἔχει λόγον πρὸς αὐτόν· πατρικὴ γὰρ καὶ ἀμήτωρ ἡ ἑβδομάς. Ἀλλὰ γὰρ λεκτέον, εἰ καὶ παρεκβατικώτερον, τίνα τὴν ἐκφάνειαν ὁ μερισμὸς τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οὐσιώδη ἀριθμὸν γεγονώς φέρει, καὶ ὅπως αἱ ἑπτὰ μοῖραι τούτου τὴν ὑπόστασιν ἔλαχον.

neque matre utitur. Verum enia vero, quamvis breviter et quasi prætereundo rem transigentes, enarrandum suscepimus, quam speciem ad rationem substantialis numeri factam partitio animæ præ se ferat, et quomodo septem ejus partes veritatem obtinuerint.

ζ'. Ἡ μὲν δὲ πρώτη μοῖρα τὸ νοερώτατον ἐστὶ καὶ ἀκρότατον τῆς ψυχῆς, αὐτῇ τῷ ὑπερουσίῳ ἐνὶ συνάπτουσα καὶ τῇ ὑπάρξει τῆς ὅλης οὐσίας· διὸ καὶ μία προσαγορεύεται ὡς ἐνοειδής· καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῆς κατὰ τὸ πλῆθος ἐνώσει κατέχεται, καὶ ἐστὶν ἀνάλογον τῇ αἰτίᾳ καὶ τῷ κέντρῳ τῆς ψυχῆς· κατὰ ταύτην γὰρ καὶ ἀνεκφοίτητος ἐστὶ τῶν ὄλων. Ἡ δὲ δευτέρα πολλαπλασιάζει τὴν πρὸ αὐτῆς γεννητικὰς προῦδοις, ἅς ἡ δὴ δὴ ἐνδείκνυται, καὶ πάσας τὰς προῦδους ἐκφάνει τῆς οὐσίας· διὸ καὶ διπλασία λέγεται τῆς πρώτης, ὡς ἡ μιμουμένη τὴν ἀόριστον δυάδα καὶ τὴν ἀπειρίαν τὴν νοητὴν. Ἡ δὲ τρίτη πᾶσαν αὐτὴν ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐστὶ τὸ τρίτον αὐτῆς τὸ συνελισσόμενον εἰς τὰς ἀρχάς· ὁ δὲ μετρεῖται μὲν ὑπὸ τῆς πρώτης μοῖρας, ὡς ἐνώσεως ἀπ' αὐτῆς πληρούμενον· μερικιώτερον δὲ συνάπτεται πρὸς τὴν δευτέραν· καὶ διὰ τοῦτο λέγεται τριπλασία μὲν ἐκείνης, ἡμιολία δὲ ταύτης, ἐξ ἡμισείας μὲν ὑπὸ τῆς δευτέρας συνεχόμενον, ὡς ἂν μηδὲ τὴν ἴσην δύναμιν ἔχουσης, τελέως δὲ ὑπὸ τῆς πρώτης. Ἡ δ' αὖ τετάρτη μοῖρα καὶ ἡ πέμπτη,

6. Atque hæc quidem animæ est in amplius partitio. Hoc modo enim per numerum substantialem in hoc septem terminos divisa est: I, II, III, IV, IX, VIII, XXVII, similiterque in eorum, qui propositi sunt, terminorum rationes (has): unam, quæ secundæ partis ratio est ad primam, duas, quæ tertiæ (partis) sunt ad secundam et ad primam, unam, quæ quartæ ad secundam, unam quintæ ad tertiam, duasque, quæ sextæ et septimæ (partium)

B ad primam (rationes) sunt. Anima igitur, si partes ejus partiumque inter se proportionem comparationemque spectamus, septenaria est, sequiturque ut septifariam et divisa et descripta rationibus et orbiculata sit. Orbibus enim (sive circulis) similes sunt tres illi veluti principes (ad retro reflectendum facti) numeri triplices III, IX, XXVII, duoque illi æqualiter æquales IV et IX, ac duo illi æqualiter æquales æqualiter VIII et XXVII. Quare septem quoque circulis conclusa est. Unitas enim est illa rerum effectrix ratio. Anima autem, ante a ratione profecta, septenariam rationem cum illa habet: septenarius enim numerus et procreandi potens est

7. Prima igitur, in qua animæ quasi summa consistit, maxima intelligendi vi prædita, cum eminente illo supra naturam. Uno substantiæque universæ essentiæ conjuncta est, quare una etiam, utpote in simplici specie posita, appellatur. Numerus ejus, si ad multitudinem spectamus, unione continetur, aptusque et accommodatus est ad causam et umbilicum animæ, in qua firmus est neque ulla propinquitate cum iis, quæ universa sunt, conjunctus. Secunda autem pars eam, quæ proxime antecedit, genitalibus multiplicat progressibus, quos exhibet dualitas et omnes proferi essentiæ progressus: quam ipsam ob rem primæ partis dupla appellatur, utpote infinitam dualitatem et infinitationem intelligibilem imitata. Illam vero totam ad principium retro reflectit tertia pars, ejus ad principia convolutus est triens, qui scilicet, utpote adunationem nactus a prima parte, ad ejus mensuram exigitur: reliqua autem portio ad secundam accedit. Tripla igitur illius, hujus sesquialtera appellatur, a secunda enim, quæ pari potestate non sit, ex dimidio

cernitur, sed Neoplatonismus. Neque enim in his rebus explicandis Psellus quid ipse sentiat, profert ille quidem, sed totus a Proclo illo stat. LINDER.

(7) Ἑπταδικήν. Hæc vox in nullo Græcæ linguæ lexico, quod sciam, reperitur, sed in Forcell. lex. tot. Lat. sub voce septenarius legitur. LINDER.

comprehenditur, perfecte autem a prima. Quarta A pars porro et quinta se ipsam utraque præsidem cæterarum (posteriorum) præbet; eorum enim, quæ, etsi incorporalia, corpore dividuntur, causæ sunt intelligendique vi præditæ, planæ, quadratæ, una ex secunda, altera ex tertia nata, quarta enim progressu et partu procreata, retro autem reflectendo et consummando quinta: utraque plana, illa a secunda bis producendo profecta, hæc ter a tertia. Atque altera, ut videtur, genitalium, quæ ad corpus pertinent, particularum dividuarum ferax est, eademque procreatricium fertilis formarum, quæ processum animæ imitantur; altera autem earum, quæ in corpore dividuæ sunt illæ quidem, sed (mente) percipi possunt, procreans est, et quidem earum, quæ regressum animæ imitantur. Omnem enim cognitionem reflectit id, quod cognoscit, ad id, quod est cognitum, quemadmodum omnis natura ad generandum et ad deorsum versus procedendum propensa est. Sexta autem et septima et corporum ipsorum et solidarum molium principales causas in se præformant: atque hi sunt solidi numeri, alter ex secunda, alter ex tertia (parte) factus. Quia autem ea, quæ extrema sunt, ad ea, quæ sunt prima, ipsasque extremitates unam octuplam primæ dedit, alteram ita formavit, ut septem et viginti partibus primæ antecederet.

8. Itaque septifariam divisa est essentia (natura) animi, namque permanens est et procedens et regrediens, et earum, quæ in corpore dividuæ sunt, essentiarum ipsorumque corporum efficiens regressum et conversionem. Super hoc, qui de anima est, loco Platonis multa eaque jucunda et mirabilia, si hoc modo dicere mihi licet, o mihi optima domina, cum aliis rebus tum litteris reconditis quam maxime initiata, dissere possum, auctorem Porphyrium et Jamblichum cæterosque Platonicarum vocum (notacillarum*) quasi fiduciosos secutus ac præcipue divinum illum arcanorum interpretem. Musarum numine afflatus, Proclum. Quoniam autem illud mandatum mihi non est, sed (hoc tantum concessum, ut exponerem) quomodo aliarum deinceps post alias in numeris rationum computatio ad Platonis de animæ procreatione doctrinam adjuvaret, quæ ad id, quod propositum est, demonstrandum sufficerent, breviter et summarium, complexus sum. Quod nisi inutile erit ac supervacaneum, ipsius tantum diagrammatis via ac ratione dispositi descriptionem enarrabimus, quæ quatuor intervallis septem vocum (quater diapason) quinarioque simul intervallo (diapente) et tono constat. Sed dicamus, quantum quidem (et quale) in præsentiam de rationibus arithmetiis, quæ sunt in Psychogonia Pla-

(8) Μορίων. Cl. Tennull. adnot. ad Jambli. Nic. Arithm. p. 141 sq. « Notandum, » inquit, « μόριον ab arithmetiis dici de superparticulari, μέρος de superpartiente. » LINDER.

(9) Δέσποινα. Significatur, ut opinor, Eudocis (v. Eudoxia), Constantino VIII imperatore nata,

λοιπὸν ἰδίως προστάτην αὐτὴν ἀποφαίνουσα τῶν δευτέρων· αἰτίαι γὰρ εἰσι τῶν ἀσωμάτων τῶν μέντοι σώμασι μεριζομένων, νοεραὶ δὲ ἐπίπεδοι οὖσαι καὶ τετραγωνικαί, ἡ μὲν ἀπὸ τῆς δευτέρας, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς τρίτης μοίρας, τῆς προόδου καὶ ἀπογεννήσεως ἡ τετάρτη, τῆς δὲ ἐπιστροφῆς καὶ τελειώσεως ἡ πέμπτη· ἐπίπεδοι γὰρ ἀμφότεραι, ἀλλ' ἡ μὲν ἀπὸ τῆς δευτέρας, δις ἀπ' αὐτῆς ὑποστάσα, ἡ δὲ ἀπὸ τῆς τρίτης τρίς προσελθοῦσα. Καὶ ἔοικεν εἶναι ἡ μὲν γεννητικὴ τῶν περὶ τὸ σῶμα γεννητικῶν μορίων (8) μεριστῶν, γονίμων δὲ ὅμως εἰδῶν, τὴν πρόοδον μιμουμένων τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ τῶν περὶ τὸ σῶμα μεριστῶν, γνωριστικὴν δὲ δύναμιν ἔχόντων, καὶ ταύτη μιμουμένων τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιστρεπτικόν· πᾶσαν γὰρ γνῶσιν ἐπιστρέφει τὸ γινῶσκον εἰς τὸ γνωστὸν, ὥσπερ πᾶσα φύσις γεννᾶν ἐθέλει, καὶ εἰς τὸ κάτω ποιεῖσθαι τὴν πρόοδον. Ἢ δὲ ἕκτη καὶ ἐβδόμη καὶ αὐτῶν τῶν σωμάτων καὶ τῶν στερεῶν ὄγκων τὰς πρωτουργοὺς αἰτίας ἐν αὐτῇ προϋποτίθεται. Στερεοὶ δὲ οἷδε οἱ ἀριθμοὶ, καὶ ὁ μὲν ἀπὸ τῆς δευτέρας, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς τρίτης. Ἐπιστρέφων δὲ ὁ λόγος καὶ τὰ ἔσχατα εἰς τὰ πρῶτα καὶ τὰς ἀποπερατώσεις αὐτὰς τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὴν ἀκρότητα αὐτῆς, τὴν μὲν ὀκταπλασίαν, τὴν δὲ ἐπτακαταεικοσιπλασίαν τῆς πρώτης· animæ ad ejus quasi apicem ratio reflectit, ut septem et viginti partibus primæ antecederet.

η'. Καὶ οὕτως ἐπταμερῆς ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς, ὡς μένουσα καὶ προϊούσα καὶ ἐπιστρέφουσα, καὶ αἰτία τῆς προόδου καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν περὶ τὰ σώματα μεριστῶν οὐσιῶν καὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν. Ἐἶχον μὲν οὖν πολλὰ καὶ καλὰ θεάματα λέγειν εἰς τὸν περὶ ψυχῆς τόνδε τοῦ Πλάτωνος τόπον, εἰ δεῖ με οὕτως εἰπεῖν, ὡ κρατίστη μοι δέσποινα (9), τὰ τε ἄλλα καὶ τῶν ἐν ἀπορρήτοις λεγομένων, ἐποπτικώτατε θεωρῆ, ἐπόμενος Πορφυρίῳ τε καὶ Ἰαμβλίχῳ καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν Ἡλατωνικῶν ὑγγῶν· ὀργανισταῖς, ἐξαιρέτως δὲ τῶ ἐκφανταρικωτάτῳ Πρόκλῳ καὶ μουσολήπτῳ. Ἄλλ' ἐπέπερ οὐ τοῦτο ἐπιτέτραπται μοι, ἀλλὰ πῶς ἡ τῶν ἐν ἀριθμοῖς ἐφεξῆς λόγων εὑρεσις εἰς τὴν Ἡλάτωνος χρησιμεύει ψυχογονίαν, συμμετρησάμενος, ὅσαπερ ἀρκεῖ πρὸς τὴν ἐνδειξιν τοῦ προκειμένου, συντόμως καὶ κεφαλαιωδῶς εἶρηκα. Εἰ δέ γε μὴ περίεργόν ἐστι καὶ περισσόν, ἄλλως καὶ αὐτὸ τὸ διάγραμμα μεθοδεύσας, ἐκήσομαι σοι ἐκ τοῦ τετρακτῆς διὰ πασῶν καὶ διὰ ε' καὶ τόνου συνεχῶς. Ἄλλὰ ῥητέον, ὅσον οἶόν τε πρὸς τὴν παροῦσαν ὄρμην τοῦ περὶ τῶν ἐν ψυχογονίᾳ τοῦ Πλάτωνος εἰλημμένων ἀριθμητικῶν λόγων, περὶ τε τῶν τοῦ πολλαπλασίου καὶ τῶν μεσοτήτων τῶν μεταξύ τούτων, περὶ τῶν ἐπιτρίτων καὶ ἡμιολίων τῶν ἐν ταῖς μεσότησιν ἀναφανομένων, περὶ ἐπογδοίων τῶν τὰ διαστήματα συμπληρούντων, περὶ τοῦ λείμματος·

uxor duorum deinceps imperatorum, Constantini Ducæ (1059-1067) et Romani Diogenis (1067-1071). Cfr quæ de illa narrat Niceph. Brienn. *Comment.* lib. I, pag. 43, 56 sqq. (*Patrologiæ tom. CXXVII*).

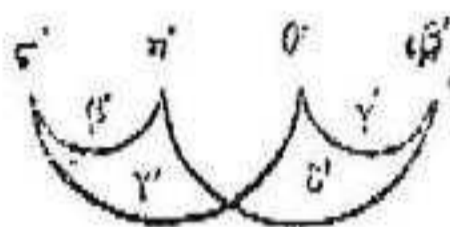
καὶ γὰρ τὸ διάγραμμα δεῖ πάντων τούτων εἶναι περιληπτικὸν καὶ καταπεποκνωσθαι τούτοις τοῖς λόγοις. Ἴνα οὖν ἐν τάξει προῖωμεν, λάβωμεν πρῶτον ἐν τοῖς ἀπὸ μονάδος ἀριθμοῖς τοὺς λεγομένους πρώτους ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος λόγους.

diagramma et hæc omnia complecti debet et compleri (condensari) his rationibus. Quare primum, ut ordine procedat oratio, in iis numeris, qui ab unitate sunt proximi, eas, quæ a Platone memorantur, primas rationes sumamus.

θ'. Ἐκκείσθω οὖν δὴ μονὰς, καὶ ταύτης διπλασία δυάς· εἶτα τριάς, ἡμιολία μὲν τῆς δυάδος, τριπλασία δὲ τῆς μονάδος· εἶτα τετράς, διπλασία τῆς δυάδος· εἶτα ἐννεὰς τριπλασία τῆς τριάδος· εἶτα ὀγδωκὰς ὀκταπλασία τῆς μονάδος· ἐπὶ πᾶσι δὲ ἐξ ὀδομη μῦτρα ἑπτακαικαιοσιπλασία τῆς μονάδος. Ἄλλ' εἰ μὲν ἄγρι τούτων ἔσται τὰ τοῦ Πλάτωνος, ἔδει μηδὲν περιεργάζεσθαι πλέον. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἡμῖν παρακαλεῖται τὰ διπλάσια καὶ τριπλάσια διαστήματα ταῖς τε ἀριθμητικαῖς καὶ ἀρμονικαῖς μεσότησι συνδεῖν, μονάδος δὲ οὐκ ἔστι καὶ δυάδος μεταξὺ ταύτας τὰς μεσότητας εὑρεῖν, ληπτέον τινὰ πρῶτον ἀριθμὸν ὃς ἐλάχιστος ὢν ἔξει ἡμισυ καὶ τρίτον· διπλάσιον γὰρ πᾶς ἀριθμὸς ἔχειν δύναται. Εἰλήφθω γοῦν ὁ ζ', καὶ τούτου διπλάσιος ὁ β', τὸν αὐτὸν ἔχων λόγον, ὃν πρὸς δυάδα μονάς. Τούτων δὴ τῶν ἑξαπλασίων μονάδος καὶ δυάδος μᾶτοι παρεντιθέντες ὁ τε η' καὶ θ' τὰς εἰρημένους μεσότητας ἀποδώσουσιν. Ὁ μὲν γὰρ η' ταυτῆρ μέρει τῶν ἄκρων ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται, ὅπερ ἴδιόν ἐστιν ἀρμονικῆς ἀναλογίας· ὁ δὲ θ' ἴσῳ μὲν [τὸν ζ'] κατ' ἀριθμὸν ὑπερέχει, ἴσῳ

lonis, cognoscere intersit, de numeri augendi rationibus iisque, quæ inter illas intercedunt, medietalibus, de sesquiterliis et sesquialteris, quæ in medietalibus cernuntur, de sesquioctavis, quibus explentur intervalla, de liminate. Namque

9. Ponitur igitur unitas, ejusque duplus numerus binarius: deinde ternarius numerus, sesquialter binarii, unitatis triplus: tum quaternarius, binarii duplus: tum novenarius, ternarii triplus: tum octonarius, octuplus unitatis: postremo autem septima pars, quæ septem et viginti partibus unitati antecedit. Tum vero si hæc hactenus Plato esset persecutus, elaborandi diligentia non amplius opus esset. Quando autem ipse nobis præcipit, ut dupla et tripla intervalla arithmetice atque harmonice medietalibus colligemus, quia inter unitatem et dualitatem medietates nullæ interjici possunt primus aliquis numerus sumendus est, qui quam minimus dimidiam partem atque tertiam habeat: duplam enim quivis numerus habet. Sumatur igitur 6 (senarius) numerus ejusque duplus 12 (duodenarius), eandem rationem habens, quam cum dualitate unitas. In medio illorum numerorum unitatem et binarium sexies continentium interpositi octonarius et novenarius eas, quæ dictæ sunt, medietates reddunt Octonarius enim eadem parte præstat extremis

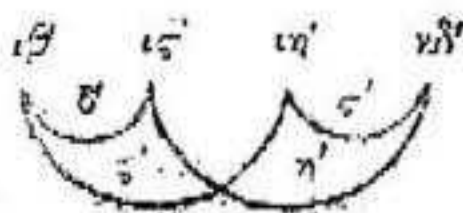
δὲ ὑπερέχεται, ὅπερ ἴδιόν ἐστιν ἀριθμητικῆς μεσότητος. Ἐξάκις ἄρα τὴν μονάδα καὶ δυάδα ποιήσαντες εὑρομεν ἀριθμοὺς τὰς εἰρημένους ἐπιδεχομένους μεσότητας. Ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐν τῷ προειρημένῳ στίχῳ τῶν διπλασίων ἅμα καὶ τριπλασίων ἑξαπλασιάζαντες εὑρήσομεν ἕρους, οὓς δυνασόμεθα καταποκνωῶν ἀριθμητικαῖς τε καὶ ἀρμονικαῖς μεσότησι.

triplosque numeros sexies sumpserimus, inveniemus medietalibus condensare (explere) poterimus.

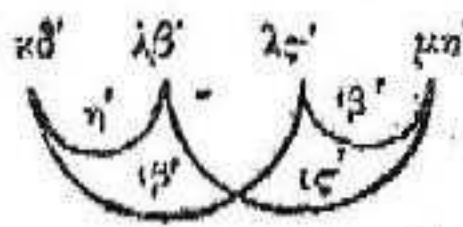
ι'. Γεγονέτωσαν ἀπὸ παντὸς τοῦ προειρημένου στίχου ἑξαπλάσιοι. Ἄλλους ἀριθμοὺς ἐν τάξει θέντες, μόνον τὸν νδ' πρὸ τοῦ μη' θεῖναι ὀφείλοντες· τούτον γὰρ πρότερον εἶπε τριπλάσιον τοῦ τρίτου· μετ' ἐκείνον δὲ αὐτὸν ἡμεῖς ἔθεμεν, τῆρ πλήθει τῶν μονάδων ἐπόμενοι, καὶ οὐ τῆ ἀπαριθμήσει, ἣν ὁ Πλάτων πεπολήται, τοῖς λόγοις αὐτῶν ἐπόμενος, καὶ ἐναλλάξ τιθεῖς τοὺς διπλασίους καὶ τριπλασίους. Μεταξὺ μὲν οὖν τοῦ ε' καὶ τοῦ β' ἐμπεισοῦνται ὁ η' καὶ θ', μεταξὺ δὲ τοῦ β' καὶ κδ' διπλασίου ἀρμονικῆ μὲν μεσότης ὁ ιε', ἀριθμητικῆ δὲ ὁ ιη'. μεταξὺ δὲ τοῦ διπλασίου τοῦ κδ' καὶ τοῦ μη' ἀρμονικῆ μὲν

eademque superatur, quod quidem harmonicæ proportionis proprium est; novenarius autem eodem numero (senarium) præstat quo (a duodenario) superatur, quod quidem arithmeticæ est medietatis proprium. Si sexies igitur unitatem et binarium sumpserimus, numeros inveniemus medietates, quas diximus, complexos. Similiterque si reliquos in serie illa, quam supra enarravimus, duplos terminos, quos arithmetice et harmonice mediet-

10. Sunt ex tota hac, quam supra diximus, serie sexies sumpti (numeri). Reliquis numeris ordine dispositis quanquam solum numerum 54 ante 48 ponere debebamus, priorem enim dicas tertii triplum, tamen post hunc illum posuimus, unitatum multitudinem (ordinem seriemque numerorum) secuti, atque a numerandi more discedentes Platonis, qui, rationem numerorum secutus, alternos duplos et triplos collocabat. Inter 6 igitur et 12 medii intercedent 8 et 9 numeri: inter 12 et 24 duplos harmonica medietas 16 et 18 arithmetica: inter duplos numeros 24 et 48 32 harmonica medietas

arithmeticas 30. In triplis autem inter 6 et 18. A μεσότης δ λβ', ἀριθμητικὴ δὲ ὁ λζ'. Ἐν δὲ τοῖς τρι-

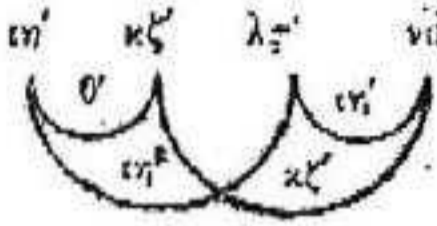
primos illos triplis, (intercedent) harmonica medietas 6 et 12 arithmetica : inter secundos triplis 18

πλασίους μεταξύ ζ' καὶ ιη' πρώτου τριπλασίου ἀρμονικὴ μεσότης δ θ', καὶ ἀριθμητικὴ δὲ ὁ ιβ' μεταξύ

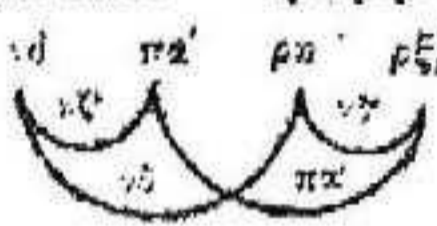
et 54 27 harmonica et 36 arithmetica medietas : inter tertios triplis 54 et 162 harmonica medietas

δὲ δευτέρου τριπλασίου τοῦ ιη' καὶ νδ' ἀρμονικὴ μὲν ὁ κζ', ἀριθμητικὴ δὲ ὁ λς' μεταξύ δὲ τοῦ τρι-

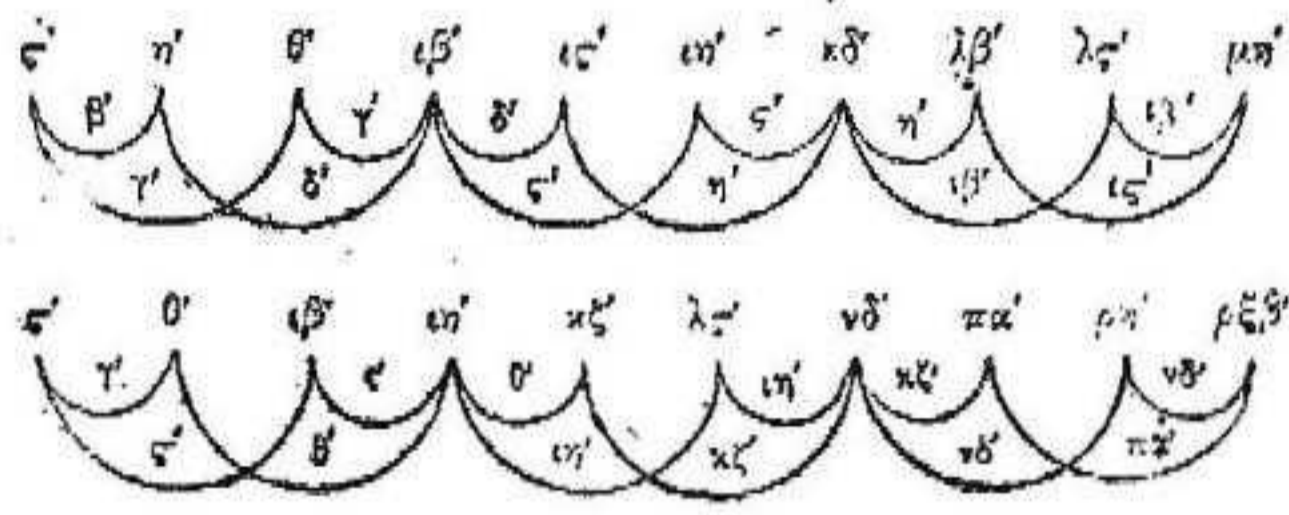
si et 108 arithmetica. Hisce igitur medietatibus disposita (et descripta) sunt dupla et tripla inter-

του τριπλασίου τοῦ νδ' καὶ ρξβ' ἀρμονικὴ μὲν ὁ πα', ἀριθμητικὴ δὲ ὁ ρη'. Δίταται οὖν τὰ διαστήματα

valla, ita ut hi deinceps termini sint: 6, 8, 9, 12, 16, 18, 24, (27), 32, 36, 48, 54, 81, 108, 162. Quod si in terminis, qui expositi sunt, sesquitertia r-

ταῖσδε ταῖς μεσότησιν, ὥστε εἶεν ἂν ἐφεξῆς οἱ ὄροι οὗτοι: ζ'. η'. θ'. ιβ'. ις'. ιη'. κδ'. λβ'. λς' μη'. νδ'. πα'. ρη'. ρξβ'. Ἀλλ' εἰ μὲν ἦν δυνατὸν ἐν τούτοις

tiones in sesquioctavas (rationes) atque in limmata possent distribui, finem hic (disputationi nostræ) imponeremus. Quod cum fieri non possit, alia nobis consilii via opus est. Quare si propositum erit, medietatibus illis, de quibus mentio est, et sesquioctavis (intervallis) duplam rationem explere, rationem illam serie decrescente procedentem intra duplam (rationem) duas sesquioctavas et sesquiterciam cohibere et continere oportebit.

41. Et vero sumatur in octupla ratione tertius ab unitate numerus 64. Ex quo procedere duas sesquioctavæ possunt, omnis enim multiplex ratio tot superparticulares habere dicitur rationes, de se nominatas, quota ipsa ab unitate est; neque vero sesquiterciam rationem habet. Triplicato igitur numero 64 conficito 192, cuius sesquitercius numerus 256 est, sesquioctavus autem 216: huiusque sesquioctavus

Α τοῖς ἐκκειμένοις ἡμῖν ὄροις τοὺς ἐπιτρίτους λόγους εἰς τε τοὺς ἐπογδόους καὶ τὰ λείμματα διελεῖν, μέχρι τούτων ἂν ἔστημεν· νῦν δὲ οὐκ ἂν οἰόντε, ἄλλης ἂν δεοίμεθα μεθόδου. Προκείσθω οὖν ἐξ ἀρχῆς καταπυκνωσαὶ τὸν διπλασίον λόγον ταῖς εἰρημέναις μεσότησι καὶ τοῖς ἐπογδόοις· δεῖξει ἄρα τὸν ὑπόλογον τοῦ διπλασίου μεταξύ τοὺς δύο ἐπογδόους καὶ ἐπιτρίτον ἔχειν.

Β ἰα'. Εἰλήφθω οὖν ὁ τρίτος ἀπὸ μονάδας κατὰ τὸν ὀκταπλάσιον λόγον ὁ ξδ'. Ἀπὸ τούτου μὲν δύο ἐπογδόους ἀποστῆναι δυνατόν, ἅπας γὰρ πολλαπλάσιος τοσοῦτων ἐπιμορίων (10) ἡγεῖται λόγων ἀντιπαριωνύμων αὐτῶν, ὁπόστως ἐστὶν αὐτὸς ἀπὸ μονάδος. Ἐπιτρίτον δὲ οὐκ ἔχει τριπλασιάτας οὖν τὸν ξδ' ποιῶ τὸν ρξβ', οὐ ἐπιτρίτος μὲν ἐστὶν ὁ σνς', ἐπόγδος δὲ ὁ σις', καὶ τούτου ἐπόγδος ὁ σμγ' ὃ ἄρα τοῦ λείμματος λόγος ἐστὶν ὁ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν οὗσιν ἐπογδῶν λειπόμενος τοῦ σμγ' πρὸς τὸν σνς' ἀπὸ

(10) Rectissime de tota hac sententia, quæ his verbis ἅπας γὰρ... αὐτὸς ἀπὸ μονάδος comprehenditur, is, quicumque in margine cod. ms. Græce

hoc annotavit: Ὀκταπλάσιος ὁ μὲν η' τοῦ α', ὁ δὲ ξδ' τοῦ η', ἐπόγδοοι δὲ ὁ μὲν οβ' τοῦ ξδ', ὁ δὲ πα' τοῦ οβ'. LINDER.

παντός γὰρ ἐπιτρίτου δύο ἐπογδόων ἀφαιρεθέντων καταλείπεται ὁ τοῦ λείμματος λόγος. Ἄλλὰ τοῦ σης ἐπόγδοος ὁ σπη', ὅς τὴν ἀριθμητικὴν σώζει μεσότητα, τεταγμένος μεταξὺ τοῦ ρςβ' καὶ τοῦ τπδ', πρὸς μὲν τὸν ρςβ' τὸν διπλάσιον λόγον ποιῶντος, πρὸς δὲ τὸν σπη' ἐπίτεριτον. Εἰ μὲν οὖν δυνατόν ἀποστήσαι δύο ἐπογδόους ἀπὸ τοῦ σπη', καταπυκνώσαμεν ἂν καὶ τοῦτο τὸ ἐπίτεριτον τοῖς τε ἐπογδόοις καὶ τῷ λείμματι. Νῦν δὲ οὐχ οἶόντα, ὁ γὰρ ἐπόγδοος αὐτοῦ ὁ τκδ' ὄγδοον οὐκ ἔχει· διὸ πρὸς αὐτὸν ἐπόγδοον γίνεσθαι λόγον οὐ δυνατόν τοῖς ἄτμητον τὴν μονάδα φυλάττειν ἂν βουλομένοις τὸ γὰρ ὄγδοον αὐτοῦ μέρος ἐστί. Διπλασιάσαντες οὖν αὐτὰ, ἵνα τὸ ἡμισυ ὅλον ποιήσωμεν καὶ σχῶμεν καὶ αὐτοῦ λαβεῖν ἐπόγδοον, ἀναγκασθησόμεθα διὰ τοῦτο καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ διπλασιάσαι πάντας καὶ τοὺς μετ' αὐτόν. Ἔσται οὖν ἀντὶ μὲν τοῦ ρςβ' ὁ τπδ' ἀντὶ δὲ τοῦ σης ὁ υλβ' ἀντὶ δὲ τοῦ σμγ' ὁ υπς' ἀντὶ δὲ τοῦ σης ὁ φιβ' ἀντὶ δὲ τοῦ σπη' ὁ φος', καὶ τούτου ἐπόγδοος ὁ χμη', καὶ τούτου ἐπόγδοος ὁ ψκθ' ἔπειτα ὁ ψξη', διπλάσιος ὢν τοῦ τπδ', πρὸς δὲ τὸν ψκθ' λόγον ἔχων τοῦ λείμματος. Καὶ οὕτω δὴ συμπληρῶται τὸ διπλάσιον διάστημα τοῖς τε ἡμιολίοις καὶ ἐπιτρίτοις καὶ ἐπογδόοις λόγοις ἐν τοῖσδε τοῖς ἀριθμοῖς· τπδ', υλβ', υπς', φιβ', φος', χμη', ψκθ', ψξη'. Εἰ οὖν ἐθελήσαμεν ὅλον συμπληρῶσαι τὸ διάγραμμα, ἐκθέμενοι κατὰ τὸ ἐξῆς ἀντὶ μὲν τῆς πρώτης μοίρας τὸν τμδ' ἀντὶ δὲ τῆς δευτέρας τὸν ψξη' ἀντὶ δὲ τῆς τρίτης μοίρας, τῆς τριπλασίας τῆς πρώτης, ἡμιολίας δὲ τῆς δευτέρας, τὸν αρνβ', ἀντὶ δὲ τῆς τετάρτης, διπλασίας τῆς δευτέρας, τὸν αφλς' ἀντὶ δὲ τῆς πέμπτης, τῆς τριπλασίας τῆς τρίτης, τὸν γυνς' ἀντὶ δὲ τῆς ἕκτης, ἢ ἐστὶν ὀκταπλασία τῆς πρώτης, τὸν γοβ' ἀντὶ δὲ τῆς ἑβδόμης, ἢ ἐστὶν ἐπτακκαικοσιπλασία τῆς πρώτης, τὸν μτξη'· εἰ οὖν ἐθελήσαμεν τάσδε καταπυκνώσαι τὰς ἀρμονικαῖς καὶ ἀριθμητικαῖς μεσότησιν, αἱ παρατεθεῖσαι τὰ τε ἡμιόλια καὶ ἐπίτριτα διαστήματα ποιήσουσιν, ἔσονται μεταξὺ τοῦ τε τπδ' καὶ τοῦ ψξη' διπλασίου ὁ τε φιβ', ποιῶν τὴν ἀρμονικὴν μεσότητα, καὶ ὁ φος' (11), τὴν ἀριθμητικὴν μεσότητα ποιῶν. Εἰ δὲ τοῦ τριπλασίου διαστήματος, λέγῃ δὲ τοῦ τπδ' καὶ τοῦ αρνβ', λάβοιμεν τὰς μεσότητας, ὁ μὲν φος, σώζει τὴν ἀρμονικὴν, ὡς ἐν τῷ διπλασίῳ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναπλήρου, μεσότητα, ὁ δὲ ψξη' τὴν ἀριθμητικὴν, ὅς τὴν μείζων ἄκρος τοῦ διπλασίου. Ἡλὶν εἰ τοῦ δευτέρου διπλασίου τὰς αὐτὰς θελήσωμεν μεσότητας λαβεῖν, ἔσονται μεταξὺ τοῦ τε ψξη' καὶ τοῦ αφλς' ὁ μὲν ακθ' ἀρμονικὴ μεσότης, ὁ δὲ αρνβ' ἀριθμητικὴ· εἰ δὲ καὶ δεύτερον

A superest, quam habent 256 cum 243. Ex universa enim sesquitertia ratione, duabus demptis sesquioctavis, limmatis ratio relinquitur. Atqui numeri 256 sesquioctavus est 288, isque arithmetica medietatem servat inter 192 collocatus et 384, qui rationem duplam ad 192 facit, ad 288 sesquiterciam. Si vero duo sesquioctavos numero 288 adjicere possemus, hoc quoque sesquitercium (intervallum) sesquioctavis (intervallie) et limmate expleremus. Verum hoc fieri non potest, nam sesquioctavus ejus 324 octavam partem non habet; quocirca si quis integram servare cupiat unitatem, ad illum numerum sesquioctavam rationem efficere nequit, nam fractura (ut aiunt) octava ejus pars est. Quare ut ejus et dimidia pars numerus sit simplex et sesquioctava ratio effici possit, si eum duplicaverimus, ob eandem causam eos, qui et ante sunt et qui sequuntur, omnes duplicare cogemur. Pro 192 igitur erit 384 : pro 246, 432 : pro 243, 486 : pro 256, 512 : pro 288, 576, ejusque sesquioctavus numerus 648, hujusque sesquioctavus 729 : deinde 768, qui duplus est numeri 384, et ad 729 limmatis rationem habet. Atque hoc demum modo duplum intervallum sesquialteris et sesquiterliis rationibus per hos numeros 384, 432, 486, 513, 576, 648, 729, 768 expletum est. Itaque si totum diagramma explere cupimus, postquam ordine pro prima parte numerum 384 substituimus, pro secunda 768, pro tertia parte, tripla primæ (partis) secundæque dupla, 4452. pro quarta, secundæ dupla, 4536, pro quinta, tertiæ tripla, 3456, pro sexta, quæ primæ octupla est, 3072, pro septima, quæ septem et viginti partibus antecedit primam, 10368 : si has igitur harmonicis et arithmeticis explere cupimus medietatibus, quæ appositæ sesquialtera et sesquitercia intervalla officiant, inter 384 et 768, qui numeri sunt duplæ rationis, intercedent 512, qui harmonicam facit medietatem, et is, qui arithmetica medietatem efficit, 576. Sin autem tripli intervalli, 384 dico et 4452 numerorum, medietates sumimus, numerus 576, qui in dupla ratione arithmetica medietatem implebat, harmonicam tuetur medietatem, arithmetica autem 768, qui duplæ rationis major erat (terminus) extremus: Si rursus easdem volumus secundæ duplæ rationis medietates assequi, inter 768 et 4536 (erit 4024 harmonica medietas, arithmetica 4452. Quod si secundum explere nobis libet triplum (intervallum), cujus termini 4452 et 3456 sunt, harmoni-

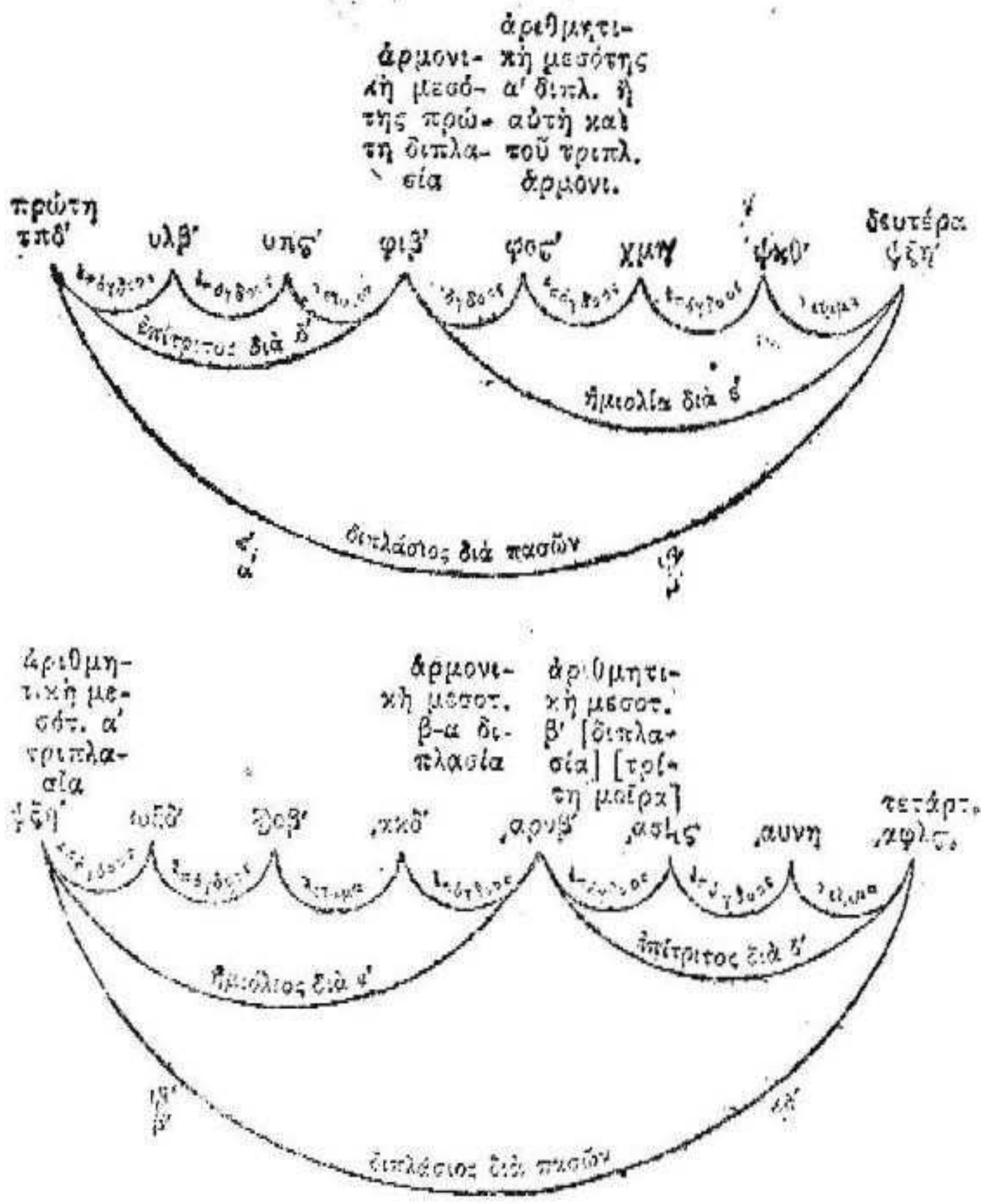
(11) Ὁ τε φιβ'... καὶ ὁ φος'. In margine cod. hoc annotatum exstat : Ὁ γὰρ φιβ' ποιεῖ πρὸς μὲν τὸν τπδ' τὸν ἐπίτεριτον λόγον, πρὸς δὲ τὸν ψξη' τὸν ἡμιόλιον, ἐξ ὧν σύγκειται ὁ διπλάσιος καὶ ὑπερέχει ὁ φιβ' τοῦ τπδ' τῷ γ' αὐτοῦ μὲν, ὑπερέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ ψξη' τῷ τοῦ ψξη' γ' μέρει. Ὁ δὲ φος' πρὸς μὲν τὸν τπδ' τὸν ἡμιόλιον ποιεῖ λόγον, πρὸς δὲ τὸν ψξη' τὸν ἐπίτεριτον ἀντιστρόφως, καὶ ὑπερέχει καὶ ὑπερέχεται ἑκατέρων τῶν ἄκρων μονάσιν ρςβ'. h. e., si Latine reddas : « 512 ad 384 sesquiterciam facit

rationem (512 : 384 = 4 : 3), ad 768 sesquialterum (768 : 512 = 3 : 2), ex quibus constat dupla (ratio). Ac numerus 412 et numerum 384 tertia ejus parte superat et a 768 tertia parte superatur : 576 autem ad 384 sesquialteram facit rationem (576 : 384 = 3 : 2), ad 768 sesquiterciam (576 : 768 = 3 : 4) inverse, atque extremus terminus uterque utrumque invicem unitatibus 192 et superat et superatur. LINDER.

cam numerus 1728, 2304 arithmeticeam iis reddit medietatem. Et vero si tertium etiam duplum (intervallum), quod in terminis 1536 et 3072 versatur, expletum erit, numerus 2048 harmonicam, 2304 autem arithmeticeam medietatem habebit. Quod si præterea tertium triplum (intervallum), 5 dico et 7 partem, similibus medietatibus suppleverimus, 3456 et 10368 extremi erunt, medii autem 5184, harmonicis, et 6912, arithmetici. Si porro sesquiteriorum etiam, quæ ex his medietatibus prodierunt, et sesquialterorum intervallo- rum unumquodque sesquioctavis et limmate expleverimus, in terminis ordine dispositis totum diagramma, sesquioctavas rationes 24 et 9 limmata continens, apparebit.

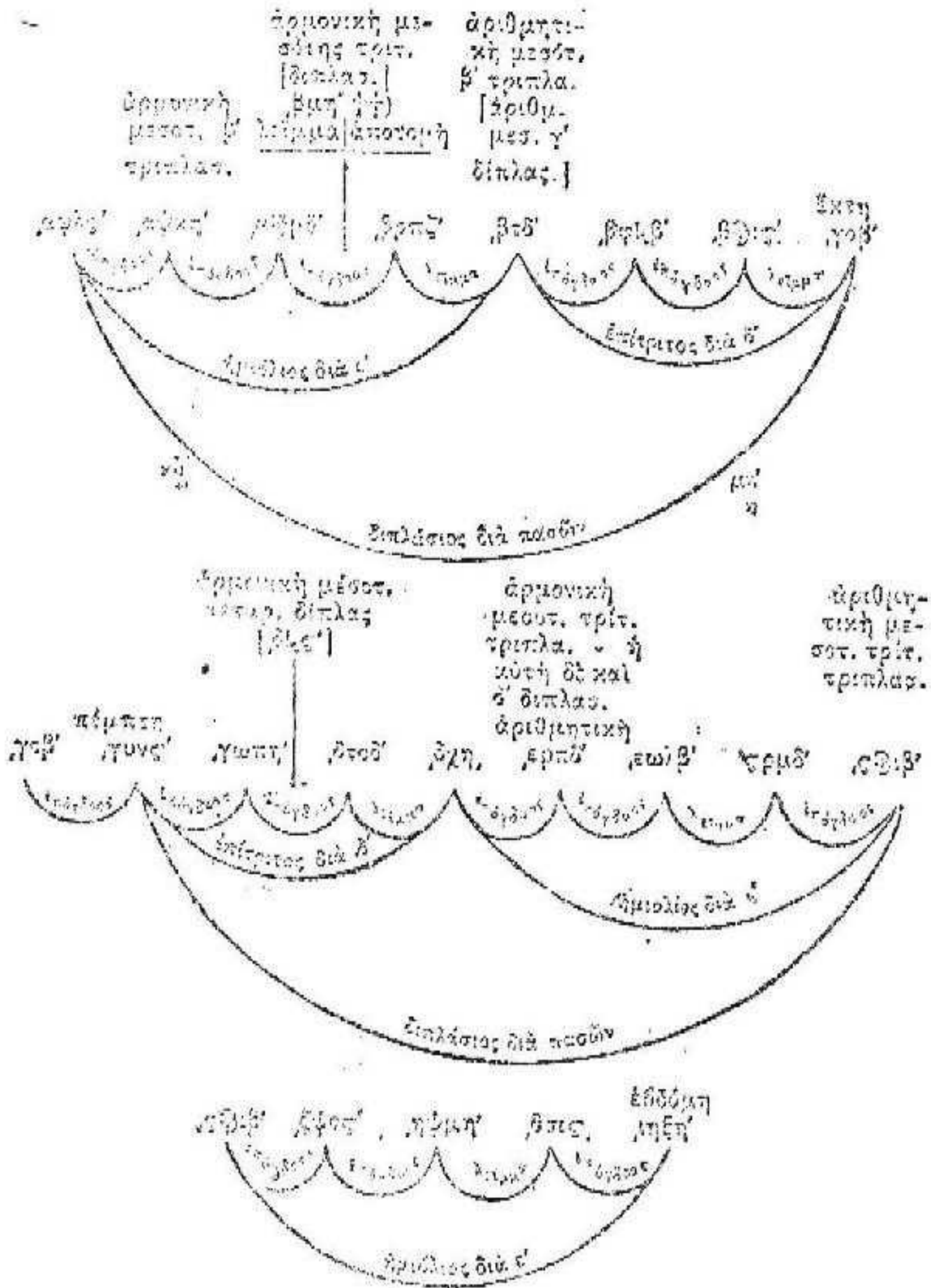
ἄθελῆσαιμεν καταπυκνῶσαι τριπλάσιον, οὗ οἱ ὄροι εἰσὶν ὁ ἀρνηβ' καὶ ὁ γωνζ', ὁ μὲν ἀψκῆ' τὴν ἀρμονικὴν ἀποδώσει μεσότητα πρὸς αὐτούς, ὁ δὲ βτδ τὴν ἀρμονικὴν. Καὶ μὲν καὶ εἰ τὸ τρίτον διπλάσιον καταπυκνῶσαιμεν, ἐν ὄροις ὄν τῶν τε ἀφλς' καὶ γοβ', ὁ μὲν βμη' τὴν ἀρμονικὴν ἔξει πρὸς αὐτούς, ὁ δὲ βτδ' τὴν ἀριθμητικὴν. Ἔτι δὲ εἰ τὸ τρίτον τριπλάσιον, λέγω δὴ τὴν τε ε' καὶ ζ' μαῖραν, ταῖς ὁμοίαις μεσότησι καταπυκνῶσαιμεν, ἔσονται ἄκροι μὲν ὁ τε γωνζ' καὶ ὁ ιτξη', μέσοι δὲ ἀρμονικὸς μὲν ὁ κρηδ', ἀριθμητικὸς δὲ ὁ ρπιβ'. Εἰ δ' αὖ καὶ ἐπιτρίτων ἕκαστον τῶν ἀναφανέντων ἐκ τούτων τῶν μεσοτήτων καὶ τῶν ἡμιολίων τοῖς τε ἐπογδόοις καὶ τῶν λείμματι καταπυκνῶσαιμεν, ἔσται ἐν ὄροις τοῖς ἐξῆς κειμένοις τοῦ ὅλου διαγράμματος ἕκον ἐπογδόους μὲν κδ' λείμματα δὲ ζ'.

(12) Ἰδοὺ τὸ διάγραμμα· δεῖ δὲ νοεῖν αὐτὸ κατὰ συνέχειν.

(12) Hoc diagramma non a Psello primo inventum descriptumque esse, sed jam a Proclo ipso expositum, duabus de causis verisimile videtur. Primum enim Procl. in Tim: 495. A. ἔσται ἡμῶν, — inquit — ἐν ὄροις τοῖς ἐξῆς κειμένοις μετὰ τὴν ὄλην ἐξήγησιν τὸ ὅλον διάγραμμα ἔχον ἐπογδόους μὲν κδ', λείμματα δὲ ζ'. Tum vero in diagrammate medietates duplæ rationis quartæ memorantur, etsi in iis, quæ supra a Psello enarrantur, nulla duplæ rationis quartæ mentio facta est. A Proclo tamen ratio illa attingitur. Quod ex iis apparet, quæ supra § 11 πάλιν εἰ etc. ex Proclo sumpta laudantur.

Cfr Tim. Loer. (Ed. C. F. Herm. 1853. Tom. IV, pag. 419. — Orell.-Bait.-Winkelm. Turic. 1839. 4 : o. pag. 956. b.) Theon. Smyrn.-pp. 97—98, 262. Euclid. Introd. p. 51. Procl. p. 493. Præterea in hoc diagrammate disponendo admonendum videtur, ea, quæ uncis [ ] inclusa reperiuntur, a nobis esse adjecta. Nimirum excidisse librarium incuria videntur. Certe ad rem, cujus antea mentio est facta illustrandam tam necessario pertinent, quam quæ maxime, quare fieri vix potuisse puto, ut a Psello prætermittentur. LINDER.

β'. (13) Ἡ πρώτη μοῖρα δηλοῖ, ὅτι ἀμερίστως νοεῖ ὁ νοῦς πρῶτον, δευτέρως δὲ κατ' αὐτὸν ἡ ψυχὴ, καὶ μονοειδῶς καὶ ὀλοτελῶς, καὶ ὅλως ὅλου τοῦ γνωστοῦ ἀντιλαμβάνεται. Εἰ γὰρ μεμερισμένως ἀντελαμβάνετο, συνεχέοντο ἂν τὰ εἶδη τῶν γνώσεων, καὶ οὐκ ἂν ἠδύνατο ἡ ψυχὴ φυλάττειν αὐτὰ ἀμετάπτωτα, καὶ ἄλλως ὅτι ἐμελλεν ἡ γνώσις διαμερίζεσθαι κατὰ τὸ γινώσκον, καὶ οὕτως ἢ δαπανηθῆναι ποτε, εἰ περιείστατο ἡ τομῆ, ἢ, εἴπερ εἰς ἄπειρον ἦν ἡ διαίρεσις, ἀπειράκις ἐν μέρει ἐνεργεῖν, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ πάλιν καὶ πάλιν ἐν ἑτέρᾳ τομῇ γνώσεως. Καὶ εἰ τοῦτο, ἵνα τι καὶ μὲ ἅπαν ὀλοτελῶς ἢ ἀποκεκληρωμένως ἐν ἑκάστῳ ἐν ἑκάστη τομῇ γνώσεως, καὶ εἰ τοῦτο, ἢ εἶδει *πάντας τὴν πάντων νοεῖν ὀλοτέ φέροντας τὴν ψυχὴν* ἢ ἐξ ἀνάγκης ἐν τισι, μᾶλλον δὲ καὶ ἐν πᾶσι τινὰ μὲν ἐνεργεῖν μέρη τῆς ψυχῆς, τινὰ δὲ *ἐνεργήματα μένειν* οὐ τί ἀτοπώτερον, δυναμένην τὴν ψυχὴν μὴ ἐνεργεῖν, ἀλλὰ ματαίαν ἔχειν τὴν δύναμιν; ὥστε ἀμερῶς καὶ ἐνοειδῶς καὶ ἅμα νοεῖ ἡ ψυχὴ καὶ γινώσκει, καὶ διὰ τοῦτ' οὐδὲ τὰ

A 12. Prima pars aperit, indivise primum mentem, lum menti convenienter animam percipere et uniformiter et perfecte et omnino omne, quod cognoscitur, comprehendere. Quæ si divise comprehenderet, cognitionis genera confunderentur, neque immutabilia ea servare posset anima, quia omnino cognitio secundum id, quod cognosceret, divideretur, eoque pacto aut consumeretur aliquando, si incisio esset circumdata, aut, si sectio in infinitum esset, infinitis modis in parte (particulatim), idcoque in diverso etiam atque oliam cognitionis genere ageret. Quod si ita se habeat, ut aut penitus totum aliquid sit (anima) aut separatim unumquidque in unaquaque cognitionis sectione, si (igitur) ita se hoc habeat, aut *omnes omnia cognoscere (percipere)* oportet, aut necesse est in aliquibus vel potius in omnibus alias animæ partes agere, alias inefficaces permanere. Quo quid absurdius, quam, cum possit, non agere animam vanamque esse ejus potentiam? Quare (sequitur ut) integre et simpliciter et percipiat anima

(13) Cfr. § 5, Procl. in Tim. 199 sqq. In iis, quæ sequuntur, P'sellus plus de suo sumpsit quam in iis, quæ adhuc dicta sunt. Et tamen ostendit

Plotinianam disciplinam ita se imbibisse, ut nolens volens ab illa staret. LINDEN.

et cognoscat; eamque ob causam scientiarum species, quæ in anima insunt, omnino non perturbantur.

13. Secunda pars, quæ est primæ dupla, ostendit, animam, etiamsi per se adunetur et eadem fiat nec prodians sit et uniformis, procedere tamen et mutari secundum ea, quæ cognoscuntur. Quo in genere sunt ea, quæ in generatione sunt posita, et ad naturam alterius pertinent. Hoc est enim, quod ostendit duplum (intervallum). Quemadmodum enim in Uno idem (nam etsi non alteri, at contra ea sibi prorsus idem [est]), sic in duobus id, quod diversum (alterum) est. Quod quidem non a seipso diversum (est), sed a diverso diversum, ita ut, etiamsi non discordet a seipso, ab alio dissideat.

14. Tertia pars, quæ duas habet et ad primam et ad secundam (partem) (habituum) rationes, et primæ tripla est secundæque sesquialtera, cognitionem aperit ad ea omnino pertinentem, quæ sensibilia sunt, quæ quidem etsi per subsistentias (ut hac voce ultur) augmentur nam tria multitudinis

initium (est), simplici tamen et sincera cognitionis (vi) atque eo, quod universum dicitur, adunantur, et vero in multa (multitudinem) ex particularibus coguntur. Atque hæc quidem multa et diversa (sunt), sed cognitio illa et simplex est neque diversa. Ac præterea sesquialteram habet rationem ad secundam (partem), ostenditque, ut opinor, ratio, illud ipsum, quod auctum et multiplicatum est, etsi in universum simul et simplex (tanquam in unum quoddam redactum) copuletur, ex simplici tamen ad multitudinem colligi: ex pluribus enim unum fit, ex uno sæpe hæc plura (multitudo). Ad sensibile igitur, quod ostendit secunda pars (sesquialtera illa ratio) multitudinem apponit, quam ostendit tertia, utrumque autem ex eo, quod proprie unum dicitur, comparatum est (pendet). Quæ si ad illius comparationem inter se censentur (et æstimantur), sensibile illud simplex ab eo, quod proprie unum dicitur, propius abest quam id quod auctum multiplicatumque est, sicut duplus (numerus) uni propior est quam triplus. Quod in isti enim majus est, prolixitatem quamdam et alienationem præ se fert. Inter se autem comparata, propiora alterum alteri esse visa (reperta) sunt; nam velut in sesquialtera (ratione), sic utrumque sub sensum cadit.

15. Quarta pars, quæ secundæ dupla est, et, contra unam illam posita, planum habet quadrilaterum, cognitionem, quæ est in latitudine, aperit. Quare ab uno recedit, cum longitudine autem sive dualitate comparatur. Omnis enim cognitio, longissime progressa quanquam ex uno pendet, sicut ex unitate omnis numerus, eamque ob causam ad unum plus pertinet (accomodata ad unum est), neque tamen in longitudinem sane crescit, dum ex unitate pendet. Ab illa autem quasi dimissa cum

εἶδη τῶν γνωστῶν ἐπιθολοῦνται, εἰδίου ἐνυπάρχοντα τῇ ψυχῇ.

ιγ'. Ἡ δευτέρα μοῖρα, διπλασία τῆς πρώτης οὔσα, δηλοῖ, ὅτι εἰ καὶ ἐν ἐκυτῇ ἐνίξεται καὶ ταυτίξεται καὶ ἀνεκφοίτητος ἔστι καὶ μονοειδῆς ἡ ψυχῇ, ἀλλ' οὖν προσέρχεται καὶ ποικίλλεται κατὰ τὰ γνωστά. Ταῦτα δὲ τὰ ἐν γενέσει καὶ τὰ τῆς θατέρου φύσεως. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ διπλάσιον. Ὡς γὰρ ἐν τῷ ἐνὶ τὸ ταῦτόν (εἰ γὰρ μὴ ἐτέρῳ ταῦτόν, ἀλλ' αὐτῷ γε ἑαυτῷ πάντως), οὕτως ἐν τοῖς δυασι τὸ ἕτερον· οὐ γὰρ ἑαυτοῦ ἕτερον, ἀλλ' ἐτέρου ἕτερον· ὥστε, καὶ πρὸς ἑαυτὸ ἀστασίαστον μένον, στασιάζει πολλάκις πρὸς ἄλλο.

ιδ'. Ἡ τρίτη μοῖρα, δύο ἔχουσα σχέσεις πρὸς τὰ τὴν πρώτην καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, καὶ τῆς πρώτης οὔσα τριπλασία, τῆς δὲ δευτέρας ἡμισία, δηλοῖ τὴν εἰς τὰ αἰσθητὰ πάντως γνῶσιν, ἅπερ εἰ καὶ πληθύνονται κατὰ τὰς ὑποστάσεις, ὁ γὰρ τρία πληθύνονται ἀρχῇ, ἀλλ' οὖν ἐνίξονται τῷ ἐνιαίῳ καὶ ἀπλῶ τῆς

γνωσεως καὶ τῷ καθόλου, καὶ μετὰ τὰ πολλὰ ἐκ τῶν μερικῶν συνάγεται· κάκεινα μὲν πολλὰ καὶ διάφορα, ἡ δὲ γνῶσις ἀπλή καὶ ἀδιάφορος. Πλήν ἔχει καὶ πρὸς τὴν δευτέραν τὸν ἡμιόλιον λόγον, ὑπερφαίνοντος, αἶμαι, τοῦ λόγου, ὅτι εἰ καὶ τὸ πεπληθυσμένον εἰς τὸ καθόλου καὶ ἐνιαῖον ἐνοῦται, ἀλλ' οὖν καὶ αὐτὸ τὰ πεπληθυσμένον ἐξ ἐνιαίου συνάγεται εἰς πλῆθος· ἐκ γὰρ πολλῶν τοιούτων τὸ ἐν, καὶ ἐξ ἐνὸς τοιούτου πολλάκις τὸ πλῆθος. Ἐπὶ οὖν τὸ αἰσθητόν, ὃ δηλοῖ ἡ δευτέρα μοῖρα, τὸ πλῆθος παρίστησιν, ὃ δηλοῖ ἡ τρίτη, ἐκάτερα δὲ τοῦ κυρίως ἐνὸς ἐξήρτηνται. Αὐτῶν μὲν πρὸς ἐκεῖνο ἐξεταζομένων, τὸ αἰσθητόν ἐνιαῖον ἐγγύτερόν ἐστι τοῦ κυρίως ἐνὸς ἢ τὸ πεπληθυσμένον, ὡς ὁ διπλάσιος διὰ τοῦ ἐνὸς, ἢ ὁ τριπλάσιος. Τὸ γὰρ ἐν τασούτοις μεῖζον, μακρισμόν (14) τινα ἐπεμφαίνει καὶ ἀλλοτριώσιν. Αὐτὰ δὲ πρὸς ἀλληλα συγκρινόμενα εὔρηται συρραγγύτερον ὡς ἐν ἡμιολίῳ γὰρ, ὡς ἀμφοτέρω ὑπὸ αἰσθησιν ὄντα.

γνωσεως καὶ τῷ καθόλου, καὶ μετὰ τὰ πολλὰ ἐκ τῶν μερικῶν συνάγεται· κάκεινα μὲν πολλὰ καὶ διάφορα, ἡ δὲ γνῶσις ἀπλή καὶ ἀδιάφορος. Πλήν ἔχει καὶ πρὸς τὴν δευτέραν τὸν ἡμιόλιον λόγον, ὑπερφαίνοντος, αἶμαι, τοῦ λόγου, ὅτι εἰ καὶ τὸ πεπληθυσμένον εἰς τὸ καθόλου καὶ ἐνιαῖον ἐνοῦται, ἀλλ' οὖν καὶ αὐτὸ τὰ πεπληθυσμένον ἐξ ἐνιαίου συνάγεται εἰς πλῆθος· ἐκ γὰρ πολλῶν τοιούτων τὸ ἐν, καὶ ἐξ ἐνὸς τοιούτου πολλάκις τὸ πλῆθος. Ἐπὶ οὖν τὸ αἰσθητόν, ὃ δηλοῖ ἡ δευτέρα μοῖρα, τὸ πλῆθος παρίστησιν, ὃ δηλοῖ ἡ τρίτη, ἐκάτερα δὲ τοῦ κυρίως ἐνὸς ἐξήρτηνται. Αὐτῶν μὲν πρὸς ἐκεῖνο ἐξεταζομένων, τὸ αἰσθητόν ἐνιαῖον ἐγγύτερόν ἐστι τοῦ κυρίως ἐνὸς ἢ τὸ πεπληθυσμένον, ὡς ὁ διπλάσιος διὰ τοῦ ἐνὸς, ἢ ὁ τριπλάσιος. Τὸ γὰρ ἐν τασούτοις μεῖζον, μακρισμόν (14) τινα ἐπεμφαίνει καὶ ἀλλοτριώσιν. Αὐτὰ δὲ πρὸς ἀλληλα συγκρινόμενα εὔρηται συρραγγύτερον ὡς ἐν ἡμιολίῳ γὰρ, ὡς ἀμφοτέρω ὑπὸ αἰσθησιν ὄντα.

ιδ'. Ἡ τετάρτη μοῖρα, διπλασία τῆς δευτέρας οὔσα, καὶ πρὸς τὴν μίαν ἀντικειμένη, καὶ ἤδη τετραπλευρον τὸ ἐπίπεδον ἔχουσα, δηλοῖ τὴν κατὰ πλάτος γνῶσιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοῦ ἐνὸς μὲν ἀφίσταται, τῷ μήκει δὲ εἴτε οὖν τῇ δυάδι ἀντεξετάζεται. Πᾶσα γὰρ γνῶσις, ἐπὶ μήκιστον προϊούσα, ἐξέχεται μὲν τοῦ ἐνὸς, ὡς καὶ πᾶς ἀριθμὸς τῆς μονάδος, καὶ κατὰ τοῦτο ἐνικωτέρα ἐστίν, οὐ μὲν δὲ καὶ εἰς πλάτος ἐπιδίδωσιν, ἐστ' ἂν τῆς ἐνάδος ἐξέχεται, ὅτε δὲ ἐκείνης οἶον ἀφεμένη ἐπιπάμψει

(14) Μακρισμόν. Vox, credo, a Psello inventa. LINDER.

καὶ πλαγιάσει, διπλῆ τις ὡς ἂν ἐγγίγνεται τῷ μήκει πρῶτον, εἶτα καὶ τῷ πλάτει, καὶ ἐπιπεδοῦται ὅσον τὸ γινώσκον κατὰ τὸ τοῦ γινωσκομένου ἐπίπεδον, ὃ δηλοῖ ἐνταῦθα ἡ τετάρτη μοῖρα πρὸς τὴν δευτέραν καὶ μόνην ἀντικειμένη.

ις Ἡ πέμπτη μοῖρα, τριπλασία τῆς τρίτης οὔσα, καὶ μήτε πρὸς τὴν δευτέραν μήτε πρὸς τὴν πρώτην ἀντικειμένη, δηλοῖ τὸ τῶν γνώσεων πολὺ. Πυθμὴν γὰρ τῶν πολλῶν τὰ τρία. Πολλάκις δὲ πολλὰ τὰ θ' ὄθεν καὶ μούσας θ' οἱ ποιηταὶ φασιν, οἶονεὶ πολλάκις πολλάς. Τὰ δὲ πολλὰ οὔτε πρὸς τὸ ἐν ἔχει τὴν ἀντεξέτασιν, ὡς οὐδὲ τὸ ἐπίπεδον ἢ τὸ στερεὸν πρὸς τὴν στείγην, οὔτε μὲν πρὸς τὰ δύο, ὡς περ οὐδὲ οἰκία πρὸς θεμέλιον, καὶ πλοῖον πρὸς τρόπιν, καὶ ἅπαν πρὸς ἀρχήν· οὐδεμία δὲ ἀρχὴ συγγενῆς τοῖς τέλεισιν, ἀρχὴ δὲ πλῆθους ἢ δυᾶς, οὐ πλῆθους ἀλλὰ τὰ πολλὰ πρὸς πολλὰ. Ὅθεν ὁ θ' πρὸς τὸν γ' ἐξετάζεται, τὸ πλῆθος πρὸς τὸ πλῆθος, καὶ ὑπερβαίνει τὸν τριπλάσιον κατὰ πολὺ πληθυνόμενος.

parationem). Qua ex re numerus IX cum III, ut multitudo cum multitudinē auctus triplum (numerum) exhibet.

ιζ' Ἡ ἕκτη μοῖρα, ὀκταπλασία τῆς πρώτης οὔσα, καὶ πρὸς οὐδεμίαν ἑτέραν τὴν σχέσιν ἔχουσα, δηλοῖ τὴν ἐπὶ τὴν τρίτην διάστασιν (15) τῶν πραγμάτων γνώσιν, δηλονότι τὴν εἰς βάθος ἢ πᾶχος ἢ ὕψος. Διὰ τὸ δὲ ἄσχετος οὔσα πρὸς τὰς ἄλλας, τῇ πρώτῃ ἐνοῦται, ἢ ὅτι κύβος ὢν ὡς ὁ μετ' αὐτὸν, καὶ ἀπὸ τῆς δυᾶδος καὶ τετραῖδος γινομένη, οὔτε πρὸς αὐτὴν τὸν τετραπλασίονα, οὔτε πρὸς τὴν ἑτέραν τὸν διπλασίονα τρεῖς, ἀλλὰ τὸν πρὸς τὴν πρώτην ὀκταπλασίονα, τὴν περιέχουσαν κἀκείνας. Ἐπιστρέφει δὲ ὁ λόγος καὶ τὰ ἔσχατα εἰς τὰ πρῶτα, ἵνα μὴ ἀπεσχοινησμένα ὡς τελείως τοῦ πρώτου, ἀλλ' ὁμοῦ τοῦ γνωστοῦ ἢ γνώσις ἀντιλαμβάνηται, εἰ καὶ ποικίλος ἐστίν· ὁ γὰρ ἀριθμὸς πρῶτος στερεὸς καὶ πρῶτος ἰσάκις ἴσος ἰσάκις· καὶ διὰ τοῦτο ὡς πρῶτος τῷ ἐνὶ συνάπτεται, δηλονότι τῇ πρώτῃ μοῖρα, ἐκείθεν ἔχων τὴν σύστασιν.

ιη' Ἡ δὲ ἑβδόμη μοῖρα, ἑπτακαιεκοσιπλασία τῆς πρώτης οὔσα καὶ δεύτερος κύβος οὔσα στερεὸς ταῦτά τῷ πρὸς τοῦτου πέπονθε, καὶ τὸ πλῆθος μὲν τῶν γνώσεων καὶ τὴν εἰς τρεῖς διαστάσεις ἐπιβολὴν παρίστησιν. Ὑπερβαίνει δὲ καὶ οὗτος τὸν γ' καὶ τὸν θ', τοῦ μὲν ἐνεαπλασίος ὢν, τοῦ δὲ τριπλάσιος, ὢν τὸ μὲν τριπλάσιον ἐντὸς ἦν ἐν ἑτέροις, τὸ δὲ ἐνεαπλασίον καὶ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ θ' πρὸς τὸ α' σώζεται. Διὰ τοῦτο τὸ πόρρω καὶ στερεὸν ἑπταδικὸν ὁ λόγος τιθεῖ τῷ ἐνὶ συνάπτεται, καὶ ὑπερβάς τὰ μέσα, ἀναφέρει τὰς περὶ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὴν ἀκρότητα.

(15) Boeth. Arithm. lib. II, c. 20 (p. 1029 ed. Basil. 1546.) « Sicut, inquit, longitudini numerorum aliud intervallum, id est, superficiem, ut latitudo ostenderetur, adjecimus, ita nunc latitudini, si quis

se inflexit et obliquavit, duplex quodammodo (facta) primum multitudini tum vero latitudini quasi innascitur. Et vero id, quod cognoscit, quasi planum se facit accomodate ad ejus, quod cognoscitur, planum, quod hic ostendit quarta pars, quæ quidem contra secundam et unam illam posita est.

16. Quinta pars, tertiæ tripla, neque contra secundam neque contra primam posita, cognitionum multitudinem ostendit. Fundamentum enim eorum, quæ multa nominantur, tria sunt. Pluries autem (si sumuntur) multa, novem (efficiuntur). Inde novem Musas veluti pluries multas poetæ dicere solent. Multa tamen nullam comparisonem neque ad unum habent, sicut non planum aut solidum ad punctum, neque vero ad binarium numerum, quemadmodum neque aut ad fundamentum domus, aut navis ad carinam, aut universum ad principium: neque enim ullum principium extremis cognatum est, quanquam multitudinis principium, non multitudine, dualitas est; sed multa (habent inter se comparisonem).

parationem). Qua ex re numerus IX cum III, ut multitudo cum multitudinē auctus triplum (numerum) exhibet.

17. Sexta pars, prima octupla, cum nulla alia rationem habens, rerum cognitionem indicat ad tertiam dimensionem (progressam), ad profunditatem videlicet vel crassitudinem vel altitudinem. Quoniam autem, utpote ad alias rationem non habens, cum prima conjungitur, quia scilicet cubus est, sicut proxime sequens, et ex numero binario et quaternario fit, neque ad illum quadruplam rationem neque ad hunc duplam sequitur, sed eam (tuetur), quæ, primæ octupla, has quoque complectitur. Ratio autem ad prima reflectit extrema, ne prorsus ab uno sejuncta sint, sed, etiamsi varia sit, unum quasi in locum scientiam comprehendit. Numerus enim (ejus) solidus primus (est) et æqualiter æqualis æqualiter, quamobrem, ut cum uno connectitur primus, (sic ille) cum prima scilicet parte, unde constitutionem suam habet.

18. Septima pars, quæ septem et viginti partibus primam præstat, quæque alter cubus solidus est, eodem modo, quo proxima, est affecta, et multitudinem cognitionum et in tres dimensiones accessionem in medium profert. Exceedit quoque (numerus) ille (numerum) III et IX, uni novem partibus præstans, alteri tribus, eorumque is, qui triplus est, jamdiu inest in reliquis, qui vero novem partibus major est, et ipse a numero IX ad I perducitur. Quare ratio proposita id, quod porro est (excurrit), et solidum septemplex cum uno conjungit, eaque, quæ media sunt, transgressa extremitates animæ ad summum fastigium tollit.

addat eam, quæ alias altitudo, alias crassitudo, alias profunditas appellatur, solidum numeri corpus explebit. » LONDER,

B.

(16) Τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων Ψέλλου ἐξήγησις τῆς ἐν τῷ Τιμαίῳ τοῦ Πλάτωνος μαθηματικῆς περὶ ψυχῆς ὑπάρξεως καὶ γενέσεως (17).

α'. Ἐκ μέρους ἠρώτηκός με τὸ Πλατωνικὸν περὶ ψυχῆς διάγραμμα, περὶ οὗ δεῖ μαθεῖν τὴν κεκρυμμένην τοῦ φιλοσόφου διάνοιαν. Δεῖ δὲ πρῶτον πᾶσαν εἶναι τὴν μαθηματικὴν τοῦ λόγου περιοχὴν· εἴθ' οὕτως σοι τῶν εἰρημένων τὸν νοῦν ἐξηγήσασθαι. Λέγει οὖν περὶ τοῦ δημιουργοῦ ὁ Πλάτων οὕτως· Μίαν ἀφεῖλεν ἀπὸ τοῦ παντός μοῖραν, μετὰ δὲ ταύτην ἀφῆρε· διπλασίαν ταύτης· τὴν δὲ αὖ τρίτην, ἡμιολίαν μὲν τῆς δευτέρας, τριπλασίαν δὲ τῆς πρώτης. Τετάρτην δὲ τῆς δευτέρας διπλήν· πέμπτην δὲ τριπλήν τῆς τρίτης, τὴν ἕκτην τῆς πρώτης ὀκταπλασίαν· ἑβδόμη δ' ἑπτακατακκοσιπλασίαν τῆς πρώτης. Μετὰ ταῦτα δὲ συνεπλήρου τὰ τε διπλάσια καὶ τριπλάσια διαστήματα μοῖραν, ἔτι ἐκείθεν ἀποτέμνιον καὶ τιθεῖς εἰς τὸ μεταξὺ τούτων· ὥστε ἐν ἐλάττω διαστήματι δύο εἶναι μεσότητις, τὸν μὲν ταυτῆ μέρει τῶν ἄκρων αὐτῶν ὑπερέχουσιν καὶ ὑπερεχομένην, τὴν δὲ ἴση μὲν κατ' ἀριθμὸν ὑπερέχουσιν, ἴση δὲ ὑπερεχομένην, ἡμιολίων δὲ διαστάσεων καὶ ἐπιτρίτων καὶ ἐπογδόων γενομένων ἐκ τούτων τῶν δεσμῶν... ἐν ταῖς πρόσθεν διαστάσεσι τῶν τοῦ ἐπογδόου διαστήματι. Ἐὰν ἐπίτριτα πάντα συνεπληροῦτο, λοιπὸν (f. λείπων) αὐτοῦ ἐκάστου μῆριον. Τῆς δὲ τοῦ μορίου ταύτης διαστάσεως λησθείσης ἀριθμοῦ πρὸς ἀριθμὸν ἐχούσης τοὺς ὄρους ἕξ καὶ πενήκοντα καὶ διακόσια πρὸς τρία καὶ τεσσαράκοντα καὶ διακόσια· καὶ δι' καὶ τὸ μίχθον ἕξ οὗ ταῦτα κατέτεμεν οὕτως ἤδη πάντα κατηγαλώκει. Ἡ μὲν οὖν τοῦ Πλάτωνος ἐπὶ λέξεων ὑποτύπωσις αὕτη. Ἴνα δ' ἐν τάξει προίωμεν, λάθωμεν πρῶτον ἐν τοῖς ἀπὸ μονάδος ἀριθμοῖς τοὺς λεγομένους πρώτους ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος λόγους. Ἐκκείσθω οὖν μονὰς, καὶ ταύτης διπλασία δυάς· εἶτα τριάς, ἡμιολία μὲν τῆς δυάδος, τριπλασία δὲ τῆς μονάδος· εἶτα τετράς, τετραπλασία τῆς μονάδος· εἶτα ἐννεάς, τριπλασία τῆς τριάδος· εἶτα ὀγδοάς, ὀκταπλασία τῆς μονάδος οὖσα. Ἐπειδὴ γὰρ παρακελεύεται ἡμῶν ὁ Πλάτων τὰ διπλάσια καὶ τριπλάσια διαστήματα ταῖς ἀρμονικαῖς καὶ ἀριθμητικαῖς μεσότησι συνδεῖν, μονάδα δὲ δυάδος μεταξὺ ταύτας τὰς μεσότητας ἀδύνατον εὑρεῖν, ληπτέον τινὰ πρῶτον ἀριθμὸν, ὃς ἐλάχιστος ὢν ἕξει καὶ ἡμισυ καὶ τρίτον. Εἰλήφθω οὖν ὁ ε', καὶ ἔστω οὕτως ἡ ἀφηρημένη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ ἀπὸ παντός μοῖρα· μετὰ δὲ τὸν ε' ὁ δωδέκατος, διπλασίος ὢν τοῦ ε'· εἶτα ὁ ιη', ἡμιόλιος μὲν τοῦ ιβ', τριπλάσιος δὲ τοῦ ε'· εἶτα ὁ κδ', διπλάσιος ὢν τοῦ τρίτου ὄρου τοῦ ιβ'. Εἶτα ὁ νδ', τριπλάσιος ὢν τοῦ τρίτου ὄρου, φημί δὲ, τοῦ ιη'· εἶτα ὁ μθ', ὀκταπλασίος ὢν τοῦ πρώτου ὄρου, φημί δὲ, τοῦ ε'. Τοιγαροῦν μεταξὺ μὲν τοῦ ε' καὶ ιβ' ἐμπεσοῦνται ἀρμονικῆ μὲν μεσότης ὁ η', ἀριθμητικῆ δὲ ὁ θ'· μεταξὺ δὲ

αὐτοῦ ιβ' καὶ τοῦ κδ' διπλασίος, ἀρμονικῆ μὲν μεσότης ὁ η', ἀριθμητικῆ δὲ ὁ θ'· μεταξὺ δὲ τοῦ ιβ' καὶ τοῦ κδ', διπλασίος, ἀρμονικῆ μὲν μεσότης ὁ ιε', ἀριθμητικῆ δὲ ὁ ιη'. Μεταξὺ δὲ τοῦ τρίτου διπλασίου τοῦ κδ' καὶ μὴ ἀρμονικῆ μὲν μεσότης ὁ λβ', ἀριθμητικῆ δὲ ὁ λς'. ἐν δὲ τοῖς τριπλασίοις μεταξὺ τοῦ ε' καὶ ιη' ἀρμονικῆ μὲν μεσότης ὁ θ', ἀριθμητικῆ δὲ ὁ ιβ'· καὶ κείσθωσαν ἐφεξῆς ὄροι οὗτοι· ε', η', θ', ιβ', ιε', ιη', κδ', λβ', λς', μθ', νδ', πα', ρη', ρξδ'. Ἄλλ' εἰ μὲν τὴν δυνατόν ἐν τούτοις τοῖς ἐκκειμένοις ἡμῶν ὄροις τοὺς ἐπιτρίτους λόγους εἶς τε τοὺς ἐπογδόους καὶ τὰ λείμματα διελεῖν, μέχρι τούτων ἂν ἔστημεν. Νῦν δὲ ἐπεὶ οὐχ οἴοντες, δι' ἄλλης ἰστέον μεθόδου.

β'. Προκείσθω οὖν ἐξ ἀρχῆς καταπυκνῶσαι τὸν διπλάσιον λόγον ταῖς εἰρημέναις μεσότησι καὶ τοῖς ἐπογδόοις. Δείξει ἄρα τὸν ὑπόλογον τοῦ διπλασίου οὕτω λαβεῖν, ὥστε εἶναι αὐτοὺς καὶ δύο ἐπογδόους καὶ ἐπίτριτον ἄλλον. Εἰλήφθω οὖν πρῶτον ὁ τρίτος ἀπὸ μονάδος κατὰ τὸν ὀκταπλάσιον λόγον ὁ ξδ'· ἀπὸ τούτου μὲν ἐπογδόους δύο ἀποστήσαι δυνατόν· ἅπας γὰρ πολλαπλάσιος τοσοῦτων ἐπιμορίων ἡγεῖται λόγων ἀντιπυκνωμένων αὐτῶν, ὅποστος ἐστὶν ἀπὸ μονάδος· ἐπίτριτον δὲ οὐκ ἔστι. Τριπλασιάσας οὖν αὐτὸν ποιῶ ρεβ', οὗ ἐπίτριτος μὲν ὁ σγς', ἐπόγδοος δὲ ὁ σις', καὶ τούτου ἐπόγδοος ὁ σμγ'· ὁ ἄρα τοῦ λείμματός ἐστι λόγος ὁ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῖν δυοῖν ἐπογδόοις λειπόμενος σμγ' πρὸς τὰ σγς'· ἀπὸ παντός γὰρ ἐπιτρίτου δύο ἐπογδόων ἀφαιρεθέντων κητλείπεται ὁ τοῦ λείμματος λόγος. Ἄλλὰ τοῦ σγς' ἐπόγδοος ὁ σπη', ὅς τὴν ἀρμονικὴν σώζει μεσότητα μεταξὺ τεταγμένους τοῦ ρεβ' καὶ τοῦ κδ', διπλάσιον πρὸς τὸν ρεβ' λόγον ποιούμενος. Πρὸς δὲ τὸν σπη' κατεπυκνώσαμεν ἂν καὶ τοῦτο τὸ ἐπίτριτον τοῖς τε ἐπογδόοις καὶ τῶν λείμματι. Νῦν δὲ οὐχ οἴοντες· ὁ γὰρ ἐπόγδοος αὐτοῦ ὁ κθ' οὐκ ἔχει ὀγδοον· διὰ πρὸς αὐτὸν ἐπόγδουον γενέσθαι λόγον οὐ δυνατόν τοῖς ἀτμητὸν τὴν μονάδα φυλάττειν ἀεὶ βουλομένοις· τὸ γὰρ ὀγδοον αὐτοῦ μ... Διπλασιάσαντες οὖν αὐτὸν, ἵνα τὸ ἡμισυ ὄλον ποιήσωμεν, ἔχομεν καὶ αὐτοῦ λαβεῖν τὸ ἐπόγδοον· ἀναγκασθησόμεθα δὲ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ πολλαπλασιάσαι πάντας καὶ τοὺς μετ' αὐτόν. Ἔσται οὖν ἀντὶ μὲν τοῦ ρεβ' ὁ κδ'· ἀντὶ δὲ τοῦ σις' ὁ υλβ'· ἀντὶ δὲ τοῦ σμγ' ὁ υπς'· ἀντὶ δὲ τοῦ σγς' ὁ φιβ'· ἀντὶ δὲ τοῦ σπη' ὁ φος'· καὶ τούτου ἐπόγδοος ὁ χμη'· καὶ τούτου ἐπόγδοος ὁ ψκθ'· ἔπειτα ὁ ψξη' διπλάσιος μὲν ὢν τοῦ κθ', πρὸς δὲ τὸν ψκθ' ὄλον ἔχων τοῦ λείμματος. Καὶ οὕτω δὴ συμπληρωταὶ τὸ διπλάσιον διάστημα τοῖς τε ἡμιολίοις καὶ ἐπιτρίτοις καὶ ἐπογδόοις ἐν τοῖσδε τοῖς ἀριθμοῖς· κδ', υλβ', υπς', φιβ', φος', χμη', ψκθ', ψξη'. Εἰ οὖν ἐθέλησαιμι

(16) Supervacaneam impendere operam mihi videbar, si in Latinum sermonem convertissem hanc Pselliani in Timæum Commentarii partem, quæ tota ex superiori commentatione in modum compendii esset excerpta. Quare cavendum ocusebam,

ne eadem fere his dicereim. LINDER.

(17) Latine : Pselli, philosophorum summi, enarratio Mathematicæ artis in Timæo Platonis de animæ substantia generatione.

μὲν ὅλον συμπληρῶσαι διάγραμμα, ἐκθήσομεν κατὰ τὸ ἐξῆς ἀντὶ μὲν τῆς πρώτης μοίρας τὸν τπδ'· ἀντὶ δὲ διπλασίας ταύτης τὸν ψξή'· ἀντὶ δὲ τῆς τριπλασίας μὲν τῆς πρώτης ἡμιολίας δὲ τῆς δευτέρας τὸν φρνβ'· ἀντὶ δὲ τῆς τετάρτης διπλασίας τῆς β' τὸν ἀφλς'· ἀντὶ δὲ τῆς μέμπτης, ἣ ἔστι τριπλασίων τῆς τρίτης, γυνς'· ἀντὶ δὲ τῆς πέμπτης, ἣ ἔστι τριπλασίων τῆς τρίτης, γυνς'· ἀντὶ δὲ τῆς ἕκτης, ἣ ἔστιν ὀκταπλασίων τῆς πρώτης, τὸν γοβ'· ἀντὶ δὲ τῆς ἑβδόμης, ἣ ἔστιν ἑπτακαιεκοσιπλασίων τῆς πρώτης, τῆς ε'· Εἰ δ' οὖν ἐθηλήσομεν τοῦσδε καταπυκνῶσαι ταῖς ἀρμονικαῖς καὶ ταῖς ἀριθμητικαῖς μεσότησιν,

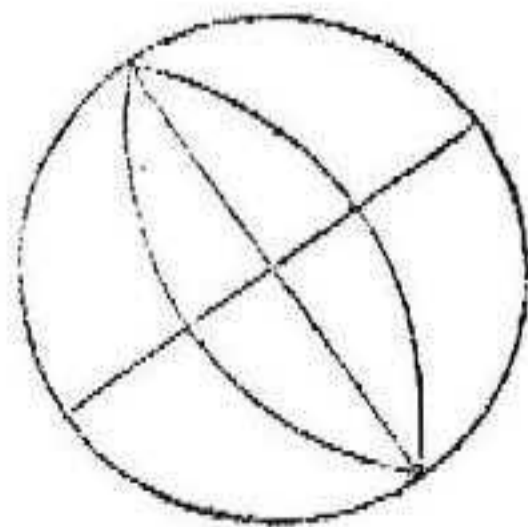
Γ'

Ἐτέρας Πλατωνίτικας διανοίας ἐξήγησις ἀπὸ Τιμαίου.

α'. Ἐρῶς τῆς Πλατωνικῆς ἀκρόετως πηγῆς. Ἐτι γὰρ πλήρης ὢν τοῦ νάματος καὶ ἐπιχειλῆς τῆς ἐκείνου σοφίας, αὔθις ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ὀρέγῃ πιεῖν· ζητεῖς γὰρ, τί ποτε καὶ ταῦτά ἐστι; « Ταύτην οὖν τὴν ἐξοστασιν, περὶ τοῦ Δημιουργοῦ λίγων ὁ Πλάτων, διπλῆν κατὰ μῆκος σχίσας καὶ μέσον πρὸς μέσῃν ἑκατέραν ἀλληλοῖς οἷον χι προσθαλῶν καταντικρὺ τῆς προσθουλῆς, καὶ ἐν τῇ κατὰ ταῦτά καὶ ἐν ταύτῃ περιγαυμένη κινήσει περίξ αὐτάς λάβε, καὶ τὸ μὲν ἐξω(θεν) φερὰν ἐπηψήμισεν εἶναι τῆς ταύτου φύσεως, τὴν δ' ἐντὸς τῆς θατέρου. Τὴν μὲν δὲ ταύτης πλευρὰν ἐπὶ δεξιὰ περιέγαγε, τὴν δὲ θατέραν κατὰ διάμετρον ἐπ' ἀριστερά. Κράτος δέδωκε τῇ ταύτου καὶ ὁμοίου περιφουρᾶ· μίαν γὰρ αὐτὴν ἀσχιστον εἶασε, τὴν δὲ ἐντὸς σχίσας ἐξαχῶς ἐπτά κύκλους ἀνίσους κατὰ τὴν τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου διάστασιν ἑκάστην, οὐσῶν ἑκατέρων τριῶν, κατὰ τὰναντία μὲν ἀλλήλοισι προσέταξεν εἶναι τοὺς κύκλους, τάχιον δὲ τρεῖς μὲν ὁμοίως ἐν λόγῳ δὲ φερυμένας. » Αὕτη μὲν ἡ Πλατωνικὴ λέξις.

β'. Ἡ δὲ ἐξήγησις· Κατακεκἀμφθωσαν εὐθεῖαι οὕτως, ὥστε κατὰ τὰ ἄκρα πάλιν συνάπτουσαι. Γίνονται δὲ δύο κύκλοι, καὶ τούτων γεγονένωσαν ὁ μὲν ἐντὸς, ὁ δὲ ἐκτὸς, λοξοὶ πρὸς ἀλλήλους. Καλεῖται τοίνυν ὁ μὲν ταύτου κύκλος, ὁ δὲ θατέρου· καὶ ἔστι παρὰ μὲν τὸν ἰσημερινὸν ὁ ταύτου, παρὰ δὲ τὸν ζωδιακὸν [ὁ θατέρου (18)]· οὐ γὰρ ἰσημερινὸς πρὸς ἀρθῶς τέμνει τὸν ζωδιακόν. Τὸ μὲν οὖν μαθηματικόν, ὡς συντόμως εἶπειν, περὶ τοῦ σχήματος τῆς ψυχῆς τοιοῦτόν ἐστι.

Πρὸς δὲ τὴν ψυχικὴν οὐσίαν τὸν λόγον ἐπανάγοντές

(18) [Ὁ θατέρου]. Hæc verba, a nobis adjecta, ita ad sententiam necessaria sunt, ut excidisse non sine probabili causa existimari possint. LONDON.

αἱ παρεντεθεῖσαι τὰ τε ἡμιόλια καὶ ἐπίτριτα διαστήματα ποιήσουσιν, ἔπονται, ἵνα μίαν ἐρῶ μεσότητα, μεταξὺ τοῦ τπδ' καὶ ψξή' διπλασίων ὅ τε φιβ', ποιῶν τὴν ἀρμονικὴν μεσότητα, καὶ ὁ φος', τὴν ἀριθμητικὴν. Ἴσθι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οὐδεὶς ἐπιμόριος λόγος εἰς ἴσους τέμνεσθαι δύναται· τὸ οὖν ἡμιτόνιον ἐν ἀριθμοῖς οὐκ ἔστι λαβεῖν· ἀλλ' ἐν μέτρῳ εὐρήσεται τοῦ εζ' καὶ τοῦ ια' λόγου· καὶ ἔστιν ὁ εζ' μείζων τοῦ καλουμένου λείμματος, ὅς τιν ἐλάσσων τοῦ ἀκριβῶς ἡμιτονίου. Ἦ μὲν οὖν κρύφιος τῆς Πλατωνικῆς ψυχογονίας ἐξήγησις ἄλλη· ἡ δὲ μαθηματικὴ αὕτη.

III.

Cæteræ ex Timæo Platonico doctrinæ enarratio.

1. Insatiabili fontis Platonici desiderio teneris. Nam ut etiam nunc scaturiginum copia affluis abundasque illius sapientia, sic denuo eam combibere cupis. Quæris enim, hæc quoque quidnam sint? De rerum Opifice; « Hanc igitur omnem — inquit Plato — conjunctionem diffidit, mediæ accommodans mediam in speciem Græcæ litteræ X e regione commissuræ: eoque motu, cujus orbis semper in eodem erat eodemque modo ciebatur, undique est eas circumplexus: et circulum alterum exteriolem, interiolem alterum fecit. Exteriolem quidem orbem dixit esse ejusdem naturæ, alterius autem interiolem, illiusque latus in dexteram partem detorsit, hanc (alteram) a media linea ad lævam. Principatum dedit ejusdem æqualisque circumvectioni. Solum illam enim indivisam reliquit. Interiolem autem cum sexies in septem orbem duplo et triplo quoque intervallo dispares divisisset (nam tria sunt utrinque intervalla), contrariis inter se cursibus moveri orbem jussit, celeriusque tres, ratione autem (ac numero) se moventes. » Hæc quidem verba sunt Platonis

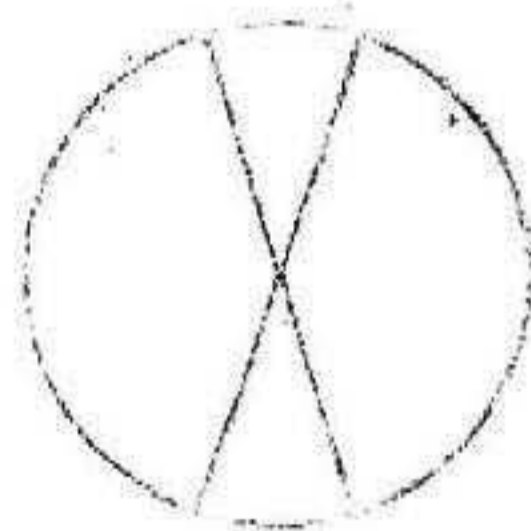
2. Jam vero enarratio (hæc est): Curvantur igitur rectæ (linæ) ita, ut extremis partibus rursus connectantur, fiantque duo orbem, (quorum) unus interior (est), alter exterior, ex obliquo inter se collocati. Itaque hic ejusdem orbis nominatur, alterius ille. Ejusdemque qui vocatur, juxta circulum æquinoctialem est, juxta zodiacum [is, qui alterius appellatur]. Neque enim æquinoctialis circulus zodiacum rectis angulis secat. Ut breviter igitur rem persequar, hæc fere sunt, quæ a Mathematicis de forma animæ dici possunt. Ad animæ autem essen-

tiam si orationem revocamus, sic sentimus, animam revera omnem disciplinarum scientiam anticipare, (ut) in geometria integritatem (id quod in quantitate aliqua versatur), figuram, lineam; in arithmetica (disciplina) multitudinem, essentielles unitates: in harmonica numerorum rationes: in spherica duplices motus.

3, Anima: igitur in longitudinem sectio processum indicat desuper a rerum opifice manantem, unde post unam duæ animæ exoriuntur, quarum utraque eandem habet rationes, inter seque et conjunguntur et distinguuntur et centrīs coherent. Hoc enim significat illud « mediæque accomodans mediam. » Quas cum in circulum rotundavit, intelligendi videndas, eo cursu, qui semper in eodem est, eodemque modo circumagitur, circumplexus est, quando participes eas fecit divinæ mentis (rationis), translulitque animarum dualitatem ad intellectualem dualitatem essentia iis præstantem, nimirum quia, siquidem duplex animalis vita sit, una in cogitatione posita, altera in opinione, duæ rectæ (lineæ) proveniunt et in orbem curvantur: mediæ autem accomodans mediam ita, opinor (dicitur), si ad ea, quæ per se media sunt, facta est animæ conjunctio. Postremum enim ejus, quod in cogitatione positum est (= mentis intelligentiæque), et summum ejus, quod opinione comprehenditur (opinati et sensibilis), in media animæ compositione semper est. Quæ vero ex commissura orta est forma, χί dico, ei multam cum anima affinitatem esse dicit Porphyrius ille. Fuit enim, inquit, apud Ægyptios ejusmodi forma, animæ mundanæ notam gerens, C orbi circumdata: rectisque (lineis) biformis animæ potentia significabatur, orbe autem uniformis vita atque intellectualis conversio orbiculatim flexilis: motus vero, qui in eodem semper eodemque modo

Α φαιμεν, ὡς πάσας τὰς ἐπιστήμας οὐσιωδῶς ἡ ψυχὴ προεβλήκει· τὴν γεωμετρίαν κατὰ τὴν ὀλότητα, κατὰ τὸ σχῆμα, κατὰ τὰς γραμμὰς· τὴν ἀριθμητικὴν κατὰ τὸ πλῆθος, κατὰ τὰς οὐσιώδεις ἐν αὐτῇ μονάδας· τὴν ἀρμονικὴν κατὰ τοὺς λόγους τῶν ἀριθμῶν· τὴν δὲ σφαιρικὴν κατὰ τὰς διττὰς περιφορὰς.

γ. Ἡ τοίνυν κατὰ μήκος διαίρεσις τῆς ψυχῆς τὴν ἀνωθεν ἀπὸ τοῦ Δημιουργοῦ καθήκουσαν ἐμφαίνει πάροδον, ἀφ' οὗ ἀπογεννῶνται ψυχαὶ δύο μετὰ τὴν μίαν, ὧν ἑκατέρω τὸς αὐτοὺς ἔχει λόγους, καὶ συναπτονται ἀλλήλαις, καὶ διήρηνται ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἤντωνται τοῖς ἑαυτῶν κέντροις. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ « μέσῃν πρὸς μέσῃν. » Καὶ κατέκαμψεν αὐτὰς ὁ δημιουργὸς εἰς κύκλον, καὶ τῇ κατὰ ταῦτά καὶ ἐν τῷ αὐτῷ κίνησει περιέλαβεν αὐτὰς νοερὰς ποιήσας, καὶ νοῦ μεταδοὺς αὐταῖς θεῖου καὶ ἐνθεῖς τὴν δύαδα τῶν ψυχῶν εἰς δύαδα νοερὰν κατ' οὐσίαν αὐτῶν ὑπερέχουσαν· ἡ ὅτι διττῆς οὐσίας τῆς ψυχικῆς ζωῆς, τῆς μὲν διανοητικῆς, τῆς δὲ δοξαστικῆς, δύο εὐθείαι προέρχονται, καὶ εἰς δύο κατακάμπτονται κύκλους· τὸ δὲ μέσῃν πρὸς μέσῃν τάχα ὅτι κατὰ τὰ κυρίως μέσα γέγονεν ἡ συναφὴ τῆς ψυχῆς, ἥστι γὰρ τὸ ἔσχατον τοῦ διανοητικοῦ καὶ τὸ ἀκρότατον τοῦ δοξαστικοῦ μετὰ πάσης τῆς ψυχικῆς συστάσεως. Αὐτὸ δὲ τὸ ἐκ τῆς προσβολῆς γενόμενον σχῆμα, φημί δὴ τὸ χί, ὡς ὄγε Πορφύριος ἱστορεῖ, πολλὴν οἰκειότητα ἔχει πρὸς τὴν ψυχὴν· ἔτυγχανε γὰρ, φησί, παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις τοιοῦτος χαρακτήρ, σύμβολον φέρων τῆς κοσμικῆς ψυχῆς, κύκλον περιβεβλημένος· ἐσημαίνετο μὲν γὰρ διὰ μὲν τῶν εὐθειῶν ἡ δυοειδῆς δύναμις τῆς ψυχῆς, διὰ δὲ τοῦ κύκλου ἡ μονοειδῆς ζωὴ καὶ ἡ κατὰ κύκλον νοερὰ ἐπιστροφή· ἡ δὲ κατὰ ταῦτά καὶ ἐν ταύτῃ περιελαβὴν κίνησις ἡ νοερὰ ἐστὶ περιφορὰ· αὕτη γὰρ περιέχει τὴν ψυχὴν· καὶ ἡ μὲν μονοειδῆς ἐστίν, ἡ δὲ δυοειδῆς.

cietur, intellectualis illa circumvectio est, quæ quidem animam complectitur. Altera autem uniformis est, altera biformis. Ex orbibus autem exterior ad mentem intelligentiamque pertinet, ad opinionem autem interior. Nominandi vocem autem noli putare meram nominis impositionem, sed potentiarum (largitionem et) communicationem, Menti enim (intelligentiæque) idem representandi facultatem Opifex rerum distribuit, opinato ac sensibili Alterum. Accedit, quod ea, quæ meliora sunt et diviniora, melioribus potentiis donavit: eam (circumvectionem), quæ Eiusdem vocatur, in dextram partem flexione, in sinistra flexione Alterius: hanc laterali (motu), illam centrali.

4. Similiter in rerum universitate circumvectio incrans omnibus in causa est cur eodem modo

D Καὶ ὁ μὲν ἔξω τῶν κύκλων ὁ διανοητικὸς ἐστίν· ὁ δὲ ἐντὸς ὁ δοξαστικὸς. Τὸ δὲ ἐπιφραμίσαι ὄναί μὴ θέσιν ἀνόματος ψιλὴν ὑπολάβῃς, ἀλλὰ μετάδοσιν δυνάμεων. Τῶν μὲν γὰρ διανοητικῶν τὸ ταυτοποιόν· τῇ δὲ δοξαστικῶν τὸ ἑτεροποιόν ἀπένειμε. Καὶ ἐπὶ τοῦτοις τὰ μὲν κρείττω καὶ θεϊότερα τῆς κρείττοσιν ἀπονέμει δυνάμεσιν ὁ Δημιουργὸς, τῇ μὲν ταύτῃ τὸ ἐπὶ δεξιᾷ, τῇ δὲ θατέρῃ τὰ ἐπ' ἀριστερὰ καὶ τὸ μὲν πλευρικόν, τῇ δὲ τὸ διχμετρικόν.

δ'. Ὅποιον καὶ ἐν τῷ παντὶ ἡ μὲν ἀπλανὴς τοῦ ὠσαύτως εἶναι πᾶσιν αἰτία, αἱ δὲ πλανώμεναι τοῦ ἄλλοτε

ἄλλως. Τὸ δὲ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερὸν ἀπὸ ψυχῆς ἰδιότητές εἰσιν οὐσιώδεις καὶ εἰκόνες ταύτης· τὸ μὲν ἀπλανές ἐπὶ δεξιᾷ, τὸ δὲ πλανώμενον ἐπὶ ἀριστερᾷ ἢ μᾶλλον τὸ μὲν νοῦ, τὸ δὲ ψυχῆς εἰκὼν. Ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς ψυχῆς τὸ μὲν δεξιὸν ἔστι, τὸ πρὸς τὰ νοητὰ ἑστραμμένον· τὸ δὲ ἀριστερὸν, τὸ πρὸς ἐπιμέλειαν τῶν αἰσθητῶν. Περιάγει δὲ ὡσπερ ἐν κόσμῳ τὴν μὲν ἀπλανῆ κατὰ πλευρὰν, τὴν δὲ πλανωμένην κατὰ διάμετρον, οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τὸν μὲν ταύτου κύκλον κατὰ πλευρὰν, τὸν δὲ θατέρου κατὰ διάμετρον. Ἰδιώματα δὲ τοῦ μὲν διαμέτρου τὸ πεπλαγισμένον, τὸ ἄλογον, τὸ περιεχόμενον, τὸ διαιρετικὸν τῶν γωνιῶν· τῆς δὲ πλευρᾶς τὸ ἀπλαγίαστον, τὸ ῥητὸν, τὸ περιεκτικόν, τὸ συνεκτικόν. Εἰκότως ἄρα ὁ μὲν λέγεται περιάγεσθαι κατὰ πλευρὰν ὁ κρείττων τῆς ψυχῆς "..., ὁ δὲ κατὰ διάμετρον, ὡς προῦδω χαίρων καὶ πολλαπλασιασμοῖς. Τὰ δὲ λοιπὰ τῆς περικοπῆς ἐπὶ μὲν τῶν κατ' οὐρανὸν φερομένω κύκλων εὐδιὰγνωστα καὶ ἐκκείμενα, ἐπὶ δὲ τῶν ψυχικῶν βαθείας δεῖται φρενός· ἔχει γὰρ ἡ ψυχή καὶ τὴν μονοειδῆ δύναμιν καὶ τὴν πολυειδῆ, καὶ ὁ ταύτης κύκλος περιέχει τὰς πάντων αἰτίας, ἀλλ' ἄσχιστός ἐστι, διότι πᾶν τὸ πλῆθος τῶν δεσμῶν κρατεῖται τῆς ταυτότητος. Εἰ δὲ μὴ πάντα τοὺς λόγους μίᾳ παραλαμβάνειν ἐπιστολῇ δύναται καὶ ταῦτα βραχεῖα καὶ ἐπιτετημημένη, θαυμάζειν οὐ χρή· οὔτε γὰρ κυάθηρ χωρηθεῖη ἂν ποτε τὸ ἀτλαντικὸν πέλαγος, οὔτε μέτρῳ ἐπιστολῆς τὰ κρύφια τῆς ἀπλέτου Πλατωνικῆς διανοίας. Ἀγαπᾶν οὖν χρή, εἰ καὶ τι τῶν παρ' αὐτῷ ἀδύτων κατοπεῦσαι δεδονήμεθα.

neque ingentes illas reconditæ doctrinæ Platonice copias epistolæ modus capiat. Quare acquiescere (in hac re) oportet, si aliquid ejus sacrarium introspicere licuerit.

Δ'

Γ

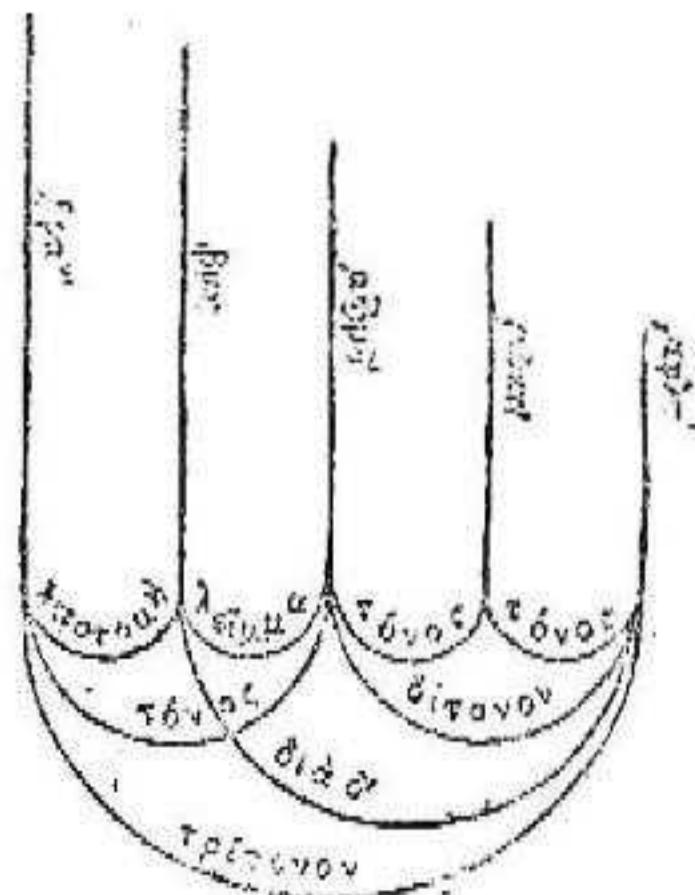
IV,

Ἐξήγησις τοῦ αὐτοῦ τελευτέρα τοῦ λείμματος.

Ejusdem ulterior limmitis enarratio.

α'. Τί ποτέ ἐστὶ λείμμα, ἠρώτηκας καὶ πῶς ἔλαττον τοῦ ἡμιτονίου ἐστίν. Εἰλήφθω οὖν σοι ἀριθμὸς ὁ ἀφλς· ἐπόγδοος μὲν αὐτοῦ γίνεται ὁ ἀψκχ· τούτου δὲ ἐστὶν ἐπόγδοος ὁ αλμδ', ὅς δὴλον ὅτι πρὸς τὸν ἀφλς' λόγον ἔξει διτονίου. Ἔστι δὲ καὶ ὁ ἐπίτριτος

1. Limma quid sit quantoque sit minus quam semitonium, interrogasti. Sumitor igitur numerus 1536 : sesquioctavus ejus fit 1728 : hujus autem sesquioctavus 1944, quem ad 1536 duorum simul tonorum rationem habere constat. Ac sesquitercius

τοῦ τῶν ἀφλς' ὁ τῶν βμν'. Τὸ ἄρα λείμμα ἐν λόγῳ ἐστὶ τῶν βμν' πρὸς τὰ αλμδ'. Ἀλλ' ἐὰν καὶ τοῦ τῶν αλμδ' τὸν ἐπόγδοον λάβωμεν, ἔξομεν ἀριθμὸν τὸν τῶν βρπζ'· καὶ ἐστὶ μείζων ὁ λόγος ὁ τῶν βρπζ' πρὸς τὰ βμν' τοῦ τῶν βμν' πρὸς τὰ αλμδ'. Τὰ μὲν γὰρ

numeri 1536 numerus 2048 est. Limma igitur in ea est ratio, quam ad 1944 habent 2048. Quod si numeri quoque 1944 sesquioctavum sumpserimus, numerum 2587 habebimus. Ac major ratio et numeri 2587 ad 2048 unam numeri 2048 ad 1944.

Numerus enim 2082 plus quinta et decima parte sui, minus autem quarta et decima numerum 2048 præstat. Numerus autem 2048 plus undevicesima sui parte minus autem octava et decima 1944 superat. Profecto minor tertii toni particula in diatono intra intervallum quaternarium (diatessaron) cohibetur, ita ut modum limmatis semitonio minorem (esse) concludi possit, quaternarium autem intervallum diatessaron) totum duobus semis tonis minus esse. Et vero numeri 2048 ad 1944 ratio eadem est ac numeri 256 ad 243. Neque vero in æquales rationes duas dividi potest aut sesquioctavus (numerus) aut alius quis superparticularis: quam proxime autem æquales sesqui 18 numerus et sesqui 17 sesquioctavam rationem faciunt. Proinde semitonium fit ex media quadam inter illos ratione, ita ut major (ratio sit) numeri [sesqui] 17 minor sesquisexti decimi. Numeri autem 243 plus quam septima decima particula 43 est minus autem quam undecima, ut si copulentur inter se 243 et 43, proxime in ea ratione, quam ad 256 habet 243, semitonium consistat. Demonstrata est autem limmatis ratio, quam habent 256 ad 243, et a semitanio limma ea ratione differt, quæ numeri 253 ad 256 est, sesquioctava (viscesima) et centesima.

2. Habes igitur, quid valeat limma, quantoque sit minus quam semitonium, et quantum distet ab ipso semitonio, et (cognitum habes) in æquales rationes duas dividi non posse neque sesquioctavam rationem neque aliam ullam superparticularem. Quod vero missis litteris mihi objecisti, quod prætermiserimus nonnulla, quæ ad Psychogoniam Platoniam explicandam adjuvarent, ea tibi veluti debita jam solvam. Quod Plato enim distantia dupli et tripli intervalli unaquaque, quia tres utrinque sint distantiae, scissionem septem illorum orbium factam esse dicit, sane est illud, si ad verba spectamus, (ad explicandum) subdifficile; ut tamen significat distantia unaquaque duplorum triplorumque intervallorum, quæ quidem terna sint (in quatuor enim terminis distantiae tres) factam esse scissionem, quod idem est ac (si) secundum longitudinem (facta ea esse dicatur), ut in unoquoque septem illorum orbium omnes distantiae et orbis omnes insint: numero enim dupli triplique intervalli distantiarum, quæ quidem sex sunt, sexies orbis scidit. Quibus animo præceptis animam rerum universitatis, rationes habentem, ante has (rationes) et universas mundi partes, inerrantem dico et errantem, omnium in mundo versantium (deorum) essentiam usurpare statuimus: quo ex re orbis ejus quod alterum vocatur, primas causas procreatrices septem orbium in se cohibuit. Quod si non essentiae quoque proprius quidam factus sit orbis, sicut ejusdem naturæ (identitatis) et diversæ (diversitatis), defendemus, si quis audire cupiat, horum esse oppositionem, essentiam autem universæ animæ communem esse. Illam autem in sex (partes) divisionem animæ (quasi) familiarissimam esse Pythagoreorum est sententia, unitatem

Α βρπζ τῶν βμη' μείζονι μὲν ὑπερέχει ἢ τῷ πεντεκαίδεκάτῳ αὐτῶν μέρει, ἐλάττονι δὲ ἢ τῷ τεσσαρεσκαίδεκάτῳ· τὰ δὲ βμη' τοῦ αλμδ' μείζονι μὲν ὑπέχει [ζ'] τῷ ἑνεκακαίδεκάτῳ αὐτοῦ μέρει, ἐλάττονι δὲ τοῦ ιη'. Τὸ ἐλάττον ἄρα τοῦ τρίτου τόνου τμήμα ἐντὸς ἀπελήφθη τοῦ διὰ τεσσάρων πρὸς τῷ διατόνω, ὥστε τὸ μὲν τοῦ λείμματος μέγεθος ἐλάττον ἡμιτονίου συνάγεσθαι, τὸ δὲ διὰ τεσσάρων ὅλον ἐλάττον β' καὶ ἡμισυ τόνων. Καὶ ἐστὶ τῶν βμη' πρὸς τὰ αλμδ' λόγος ὁ αὐτὸς τῶ τῶν σνς' πρὸς τὰ σμγ'. Εἰς ἴσους δὲ δύο λόγους οὗθ' ὁ ἐπόγδοος, οὔτε ἄλλος τις διαιρεῖται τῶν ἐπιμορίων. Ἴσοι δὲ ἔγγιστα ποιοῦσι λόγον τὸν ἐπόγδοον, ὃ τε ἐπὶ ιη' καὶ ὃ ἐπὶ ιζ'. Ὑπάρχει τοιγαροῦν κατὰ τὸν μεταξὺ πρὸς τούτων λόγον τὸ ἡμιτόνιον, τουτέστι τὸν μείζονα μὲν τοῦ ζ', ἐλάττονα δὲ τοῦ ἐπικκαίδεκάτου. Ἦστι δὲ καὶ τῶν σμγ' τὰ ιε' μείζον μὲν μέρος ἢ ἑπτακαίδεκατον, ἐλάττον δὲ ἢ ια', ὥστε συντεθέντων αὐτῶν τοῦ τε σμγ' καὶ τοῦ ιε' ἐν λόγῳ γίνεσθαι τὸ ἡμιτόνιον ἔγγιστα τῷ τῶν σνη' πρὸς τὰ σμγ'. Ἐδείχθη δὲ καὶ τοῦ λείμματος ὁ λόγος ὁ τῶν σνς' πρὸς τὰ σμγ', καὶ τοῦ λείμματος ἄρα τὸ ἡμιτόνιον διείσει τῷ τῶν σνη' λόγῳ πρὸς τὰ σνς', ὅς ἐστιν ἐπισκατοστόγδοος.

Β'. Ἔχεις οὖν ἐντεῦθεν τί ποτε τὸ λείμμα δύναιται καὶ πῶς ἐλάττον ἡμιτονίου ἐστὶ, καὶ τίνι διαφέρει αὐτοῦ τοῦ ἡμιτονίου· καὶ ὅτι εἰς ἴσους δύο λόγους οὔτε ὁ ἐπόγδοος οὔτε ἄλλος τις διαιρεῖται τῶν ἐπιμορίων. Κί δὲ τί σοι ἐλλελοίπαμεν, ὥσπερ ἐπιστείλας ἡμῖν ὠνειδίσας, πρὸς τὴν ἐξήγησάν τῆς Πλατωνικῆς ψυχογονίας, τοῦτό σοι νῦν ὥσπερ τι χρέας διαλυόμεθα. Τὸ γὰρ κατὰ τὴν διπλασίου καὶ τριπλασίου διάστασιν εἴρημένον τῷ Πλάτωνι ἐκάστην τῶν διαστάσεων, οὐσῶν ἑκατέρων τριῶν, γεγονῆναι τὴν σχίσιν τῶν ἐπτὰ κύκλων, ἐστὶ μὲν, ὅσον γε κατὰ τὴν λέξιν, ὑποδόσκολον· σημαίνει δὲ ὅμως, ὅτι κατὰ διάστασιν ἐκάστην (διάστασις †) τῶν διπλασίων καὶ τριπλασίων διαστάσεων, οὐσῶν ἑκατέρων τριῶν (· ἐν γὰρ τέσσαρσιν ὕροις αἱ διαστάσεις τρεῖς· ἢ σχίσις γέγονεν, ὃ ἐστὶ τῷ κατὰ μῆκος ταῦτόν, ἢ ἐκάστῳ τῶν ἐπτὰ κύκλων ἐνώσιν αἱ διαστάσεις πᾶσαι καὶ οἱ λόγοι πάντες· κατὰ γὰρ τὸν ἀριθμὸν τῶν τοῦ διπλασίου καὶ τριπλασίου διαστάσεων ἕξ οὐσῶν ἐξαχθῶς τοὺς κύκλους ἔτεμε. Τούτων δὲ προσηλημμένων, φημὲν (ὃ δὲ λόγος ἑλληνικὸς †) τὴν τοῦ παντὸς ψυχῆν, λόγους ἔχουσαν, πάντων εἶναι ἐγκοσμίων εἶχειν πρὸ τούτων καὶ τῶν ὄλων τοῦ κόσμου μερίδων, αὐτῆς λέγω τῆς ἀπλανοῦς καὶ τῆς πλανώμενης ὅθεν ὁ θάτερος κύκλος τῶν ἐπτὰ κύκλων τὰς πρωτουργοὺς αἰτίας ἐν ἑαυτῷ περιεῖληφεν. Κί δὲ μὴ καὶ τῆς οὐσίας ἰδίως τις γέγονε κύκλος, ὡς τῆς ταυτότητος καὶ τῆς ἑτερότητος, διαλύσομεν, εἴ τις ἐρωτῆ, ὅτι τούτων μὲν ἐστὶν ἀντίθεσις, ἢ δὲ οὐσία κοινὴ τῆς πάσης ἐστὶ ψυχῆς. Τὴν δὲ εἰς ἕξ διαίρεσιν οἰκειοτάτην εἶναι τῆ ψυχῆ ὁ τῶν Πυθαγορείων λόγος φησὶν, ἀνάλογον ταυτόντων σημεῖον μὲν μονάδα, γραμμῆ δὲ δυάδα, τῷ δὲ ἐπιπέδῳ τριάδα, τῷ δὲ σώματι τετράδα, τῷ δὲ πεποιωμένῳ τὴν πεντάδα, τῷ δὲ ἐψυχομένῳ

τὴν ἑξάδα, τῷ δὲ νοερῷ τὴν ἑπτάδα. Τὸ μὲντοι λείμμα ἄνω μὲν τῆς ἐπιστολῆς μαθηματικῶς ἀπεδείχθη σοι ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ παντί τοιοῦτον.

est collectum, ei, quod animatum est, senarium, intellectuali autem septenarium. Limma vero supra in (hac) epistola mathematicorum more tibi demonstratum est. Quod idem in universo tale est.

γ'. Ἄφ' ἐκάστης γὰρ τῶν σφαιρῶν ἀπόρροιαι τινες καθήκουσιν εἰς τὰ ὑπὸ γῆν καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων συμμιγεῖς τινες ὑποστάθῃαι, πολὺ μὲν τὸ παραχῶδες ἔχουσαι καὶ σκοτεινὸν καὶ ἔνυλον, συντελοῦσι δ' ὅμοιος πρὸς τὴν ὅλην τοῦ κόσμου σύστασιν καὶ ἁρμονίαν. Τούτων ὅτῃ τὴν αἰτίαν ἐν τῇ ἑλθῆ ψυχῇ τιθεῖς ὁ Πλάτων, λείμμα κέκληκεν αὐτὴν, ὃ δὴ τῆς ἐσχάτης φύσεως ἔστι σημαντικόν. Καὶ ὁ τῶν ψυχῶν δὲ (19) λόγος πρὸς τὰ δαιμόνια ζῶα τὸν τοῦ λείμματος ἐπέχει λόγον, καὶ τὰ ἥρωικά δὲ πρὸς τὰ δαιμόνια τὸν ἐπόγγυον ἔχει λόγον διὰ τὸ ἄχραντον τῆς ζωῆς εἶδος, τὰ δὲ πολλῶν ἔχει ἂν πρὸς ἐκεῖνα τὸν τοῦ λείμματος. Ἔστι δὲ καὶ πρώτη ἀρτιοπέρισσος ἡ ψυχῆ, μέση γὰρ ἔστι τῶν ἀμερῶν καὶ τῶν μεριστῶν, ὧν τοῖς μὲν τὸ περισσὸν οὐκ εἶναι, τοῖς δὲ τὸ ἀρτιον. Τὸ δὲ φάναι, ὅτι τὰ ἐπίτριτα πάντα συνεπληροῦτο τῷ τοῦ ἐπογγύου διαισθήματι μετὰ τοῦ λείμματος, ἐμφαίνει, ὅτι τῶν λόγων αἱ ἀποπεραπτιώσεις εἰς μερικωτέρας ἀποστάσεις κατέληξαν. Ἑπτὰ δὲ εἰσιν ὄροι. Διότι μέσην ἔλαχεν ἡ ψυχὴ τῶν τε ἀμεριστῶν καὶ τῶν μεριστῶν, καὶ ἐκεῖνα μὲν μιμεῖται διὰ τῆς τριάδος τῶν ὄρων, ταῦτα δὲ προείληψε διὰ τῆς τετραδος, ἐπεὶ καὶ ὅλη δι' ὅλης ἐαυτῆς ἡ ψυχὴ, ἐβδοματική ἐστίν. Εἰ γὰρ μονὰς ὁ δημιουργικὸς νοῦς, ἡ δὲ ψυχὴ πρῶτως ἀπὸ νοῦ πρόεισιν, ἐβδομάδος ἔχει λόγον πρὸς αὐτόν· πατρικὴ γὰρ καὶ ἀμήτωρ ἡ ἐβδομάς. Τῶν δὲ μεσοτήτων τριῶν οὐσῶν ἡ μὲν γεωμετρικὴ τὸ οὐσιωδὲς πως συνδέει τῶν ψυχῶν, ἡ δὲ ἁρμονικὴ τὴν ταυτότητα, ἡ δὲ ἀριθμητικὴ τὴν ἑτερότητα καὶ ἡ μὲν γεωμετρικὴ εὐνομίας εἰκὼν, ἡ δὲ ἁρμονικὴ δίκης, ἡ δὲ ἀριθμητικὴ εἰρήνης. Ἐχεις οὖν αὐτάρκως παρ' ἡμῶν, ὦ φιλότιμος, εἰ μὴ τις ἂν εἴποι καὶ φιλοτίμως καὶ πεθιτῶς τὸν, περὶ ὧν ἐζήτησας, λόγον. ergo, o charum caput, ac pene dixim large et copiose, ex nobis (cognitam) eorum, de quibus quaesisti, explicationem habes.

(19) Καὶ ὁ τῶν ψυχῶν δὲ.... Hac de re fusius Procl. in Tim. 312 sq. Psellus, auctorem Proclum seculus, omnem animarum multitudinem in tres partes divisit, ex quibus prima est divinarum (θεῖαι

A puncto consentaneam collocantium, lineae autem (consentaneum) binarium numerum, ternarium plano, corpori quaternarium, quinarium ei, quod est collectum, ei, quod animatum est, senarium, intellectuali autem septenarium. Limma vero supra in (hac) epistola mathematicorum more tibi demonstratum est. Quod idem in universo tale est.

3. Ex unoquoque globorum ad ea, quae subter terram sunt, deluvia quaedam delabuntur commistaque quaedam cum ipsis elementis sedimenta, quae etsi multum turbulenti et obscuri et materialis habent, ad universam tamen mundi compositionem et concentum conferunt. Horum sane causam in universa anima positam Plato nominavit limma, quod quidem extremae naturae significativum est. Et vero animarum ratio ad daemónica animalia rationem limmatis praebet, atque heroica ad daemónica sesquiolavam rationem per puram vitae speciem habent. Ad illa autem ea, quae multorum sunt, limmatis habent rationem. Prima quoque pariter impar anima est, medium enim inter dividua et individua tenet locum, quorum quidem his familiarius est par, illis impar. Quod vero sequitertia (intervalla) omnia sesquioctavae (rationis) intervallo et limmate expleta esse dicuntur, (inde) apparet, rationum ad finem perductiones in diviores distantias desiderere. Atqui septem sunt termini. Anima quia medium obtinuit inter individua et dividua, quorum illa ternione terminorum imitatur, haec quaternione anticipavit, quoniam tota est per se totam, septemplex est. Nam si unitas est opifex (rerum) mens, anima autem initio a mente proficiscitur, ad eam septenarii numeri rationem habet: septenarius enim numerus et procreandi potens est neque matre utitur. Medietates autem cum sint tres, geometrica (medietas) essentialem (partem) animarum copulat (et connectit), harmonica autem eandem naturam (identitatem), diversam (diversitatem) autem arithmeticae geometrica (medietas) aequitatis imago (est), justitiae harmonica, arithmetica pacis. Abunde satis

ψυχῆ), altera daemonicarum (δαίμονια), tertia humanarum (μερικαί, ἀνθρωπιναί. Psell. Psych. I, § 4). Caeterum cfr. Zeller. Gesch. der Philos. der Griech. III, 936-940. LINDER.

INDEX

Vocum quae a Psello usurpatae in nullis adhuc Lexicis reperiuntur.

Quae hoc signo (†) notatae sunt, earum significatio, quae est in hoc opere Pselliano, apud nullum Lexicographum annotata est.

(† ἄλλως (καὶ ἄλλως δτε) I, § 12.]
ἀπλαγίαστος. III, § 4.
ἀποκεκληρωμένως, I, § 12.
† ἐκφάνεια. I, § 6.
ἐμφατικῶς. I, § 5.
ἐπιδέκατος (καὶ ἐβδομος) [ἐπι ιζ']. IV, § 1.
ἐπικαστόγδος. IV, § 1.
ἐπιενδέκατος [ἐπι ια'] IV, § 1.
ἐπταδικός. I, § 6.
† ἐπτάλογος. I, § 6.

D ἐπταμερής. I, § 6.
ἑτεροποιός. III, § 3.
† ἡ ὅτι. I, § 51; III, § 3.
μακροισμός. I, § 14.
ὀργανιστής. I, § 8.
† ποσόν (τὸ πρὸς τι ποσόν) I, § 1].
ταυτοποιός. III, § 3.
τελευταίος. IV, inscr.
† ὑψίστημι. I, § 7.